

04 | Juli 2013
Årgang 149

budskabet

FORDYBELSE | ANALYSE | INSPIRATION

Tema | Lovsyng
– med hjerte, mund og hænder!

Lovsangsledelse
Fællessangens udvikling og muligheder
Er kirken det nye Israel?

INDHOLD

LEDER

- 02 DEN ALTFAVNENDE GUD
Christian Haahr Andersen

TEMA

- 04 LOVSANG
– RESPONS PÅ GUDS NÅDE
Steen Frøjk Søvnald
- 08 LOVSANGSLEDELSE
– ENTJENESTE I MENIGHEDEN
Ulrik Fogh Buch
- 11 LOVSYNG
– MED HJERTE, MUND OG HÆNDER!
Lars E. Frederiksen
- 14 FÆLLESSANGENS UDVIKLING
OG MULIGHEDER
Jens Ole Christensen

HORISONT

- 18 VIRKELIG SUNDHED
- 19 HELDAGSSKOLEN
OG FORÆLDREPLIGTEN

EFTERTANKEN

- 20 NÅDEN FLYTTER NOGET
Vibeke Sode Hjorth

ANDRE ARTIKLER

- 21 ER KIRKEN DET NYE ISRAEL?
Gunnar Johnstad

FOR TROEN

- 28 MED JESUS TIL FEST
Peter E. Nissen
- 30 MALAKIAS
– GUDS SENDEBUD TIL FOLKET I
Ingolf Henoch Pedersen

BØGER

- 34 VEER
- 35 DET MENINGSFULDE ÆGTESKAB
- 36 SØREN LÆNGE LEVE!

ISSN 0901-4802

www.budskabet.dk

Budskabet udkommer seks gange om året;

Januar, marts, maj, juli, september og november.

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis

redaktionens synspunkter, men redaktionen er

ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og

synspunkter må kunne rummes inden for det, som LM

står for.

Eftertryk og citering er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Layout Amalie Puggaard Poulsen

Tryk Øko-Tryk

Pris Abonnement: 260 kr. Unge under 30 år: 160 kr.

Udgiver og ekspedition

Luthersk Mission

Industrivænget 40, 3400 Hillerød

tlf. 4820 7660

d@m@d@m.dk

www.d@m.dk

Redaktør

Ole Solgaard

Enggårdsvvej 39, Kragelund, 8723 Løsning

tlf. 2327 1253, os@d@m.dk

Redaktionsudvalg

Inge Bøgel Lassen, lærer, Aalborg

Christian Haahr Andersen, leder af Café Kilden, Herning

Per Westh Jensen, stud.teol, København

Lene Malmgaard, gymnasielærer, Aarhus

LEADER

DEN ALTFAVNENDE GUD

AF CHRISTIAN HAAHR ANDERSEN

I dag fremstilles Gud ofte i forkyndelse samt i sange og salmer som den altfavnende Gud, der inkluderer alle i sit fællesskab og i sit rige.

Man understreger med rette, at Jesus ikke var bange for at bryde regler og sædvane for at tage landsforrædere, prostituerede, syge og fattige med i sit fællesskab. Derfor skal vi i dag inkludere alle i den kristne kirke, og det er sandt og rigtigt. Hos Gud er der ikke personsanseelse, for Gud vil frelse og favne alle i sin barmhjertighed og kærlighed.

Spørgsmålet er imidlertid, om Gud når ind til alle mennesker med sin nåde og frelse?

Den moderne prædiken

Billedet af den altfavnende Gud præger da også mange prædikener i folkekirken. Jeg

vil med en bred pensel tegne et billede af, hvordan mange folkekirkepræster beskriver Gud:

Det er en Gud, der elsker alle mennesker, uanset hvordan de er og lever, og Gud tilgiver alle synder og frelser alle mennesker. Han står parat som den omsorgsfulde, der lider med os, når vi lider, og aldrig lukker nogen ude.

Der vil ikke blive talt om en fortabelse i evig forstand, men ordet kan bruges i en dennesidig forståelse, som et billede på, hvor mørkt og vanskeligt livet kan være for det moderne menneske.

Er et menneske døbt, er det også en kristen og hører til i Guds rige og får tilgivelse for sine synder.

Gud tager det ikke så nøje med, hvordan vi lever, for han ved, at vi ikke er fuldkomne.

Det er derfor ikke nødvendigt at tage et opgør med alle vores syndige handlinger. Det er dog vigtigt at vise næstekærlighed (uden konkrete udmøntninger) mod andre mennesker.

Noget af ovennævnte siges måske ikke direkte, men når der ikke tales om fortabelse som evig straf under Guds vrede, og om troens nødvendighed og frafaldets risiko, så kan ingen fortænke tilhørerne i at gå hjem fra kirke med billedet af, at Gud favner os alle med sin kærlighed og sin frelse. Vi behøver derfor ikke at bekymre os med hensyn til vores frelse og vores kristenliv; det hele går nok og ender godt – for Gud er altid flink og rar.

Det er dog langt mere alvorligt, at vi, der kalder os bibeltro, mere eller mindre er påvirkede af samme tendens.

Det betyder ikke, at vi har ændret hold-

Vores mål; At formidle så sandt et billede af Bibelens Gud som muligt

ninger og bekendelse. Vi holder fast ved den bibelske lære om synd og nåde, retfærdiggørelse af troen alene og den dobbelte udgang. Men nogle nævner kun sjældent syndens alvor og konsekvenser i deres forkyndelse, og forbigår talen om dommens dag, hvor Menneskesønnen vil skille menneskene i to flokke: Den ene til frelse og den anden til fortabelse.

Når disse alvorlige bibelske temaer sjældent nævnes i forkyndelsen – og i de sange og salmer, der synges – så skal det ikke undre os, at vores tilhørere går hjem med den tro, at den altfavnende Gud vil frelse os til sidst, og at alt ender godt.

Det gør det desværre ikke ifølge Bibelen. Der er mange, der er på vej til fortabelsen (Matt 7,13), og hvis de ikke vender om, bliver de ikke frelst. De forkyndere, der ikke tør eller vil advare deres tilhørere om syndens fristelser, frafaldets fare og fortabelsens risiko, men vælger at tale om andre ukontroversielle temaer, pådrager sig dermed et stort ansvar.

Gud vil favne alle

Det er en herlig bibelsk sandhed, at Gud elsker verden og vil favne og frelse alle mennesker. Jesus ville samle Jerusalems indbyggere, som en høne samler sine kyl-

linger under vingerne, men de ville ikke lade sig samle. Jesus har med sit offer på Golgata sonet og betalt for alle menneskers synder og dermed givet frelsesmuligheden for alle mennesker på jorden, men mange siger nej til indbydelsen til Guds rige. Det er rigtigt at tale om den altfavnende Gud i den betydning, at hans kærlighed og frelsesvilje omfatter alle mennesker.

Men når det budskab står alene, som det ofte gør i dag, og der ikke tales om menneskets synd og Guds dom og vrede over synden, bliver fremstillingen af Gud ikke fyldestgørende og ikke bibelsk.

Det samme sker, når menneskets synd negligeres og gøres ufarlig, og der tegnes et billede af Gud som den altfavnende Gud, der frelser alle mennesker – også dem, der lever i synd og vantrø.

Så bliver billedet af Gud et helt andet end Bibelens. Det bliver ikke bare et mangelfuldt billede af Bibelens Gud, men et *andet* gudsbillede. Det alvorlige ved at fremstille Gud på den måde er, at det ikke hjælper mennesker til at få et opgør med synden og få tilgivelse hos Gud.

Forkyndelse og sange med bibelsk substans

Stillet over for denne alvorlige situation skal

vi heller ikke gå i den anden grøft, hvor man ensidigt betoner menneskets syndighed, Guds vrede og fortabelsens risiko.

Vi skal derimod frimodigt forkynde Bibelens budskab i hele dets fylde. Det kan her være en god hjælp at bruge en fast tekst-række, som der f.eks. bruges i folkekirken. Da skal vi formidle den pågældende dags tekst – og ikke undlade at tale om syndens alvor og fortabelsens risiko.

Først og fremmest skal vi dog i vores vidnesbyrd på tomandshånd og i forkyndelsen fortælle om den Gud, der ved Jesus Kristus vil frelse og tilgive os og give os et evigt liv i Guds rige. Vi har brug for, at Gud vil oprejse frimodige forkyndere, som vil forkynde Guds ord i hele dets fylde.

Vi har også brug for nye sange og salmer med en god bibelsk substans, der lovpriser og fortæller om den hellige og kærlige Gud, der vil favne og frelse alle, der kommer til ham. Vores mål må være i tale og sang at formidle så sandt et billede af Bibelens Gud som muligt. Må Gud hjælpe os dertil!

TEMA

Lovsang – respons på Guds nåde

AF STEEN FRØJK SØVNDAL

Hvor finder vi lysten og motivationen til at deltage i den fælles lovsang? Hvad er lovsang egentlig – bibelsk set? Hvorfor er det så vigtigt med indholdet i sangene?

Det er lidt specielt at *skrive* om lovsang, da lovsang i sig selv hverken er skriftlig eller teoretisk. På den anden side giver den fælles lovsang mange uløste (og gode!) problemstillinger, som nødvendiggør debat og åbenhed omkring det. At sætte fokus på emnet styrker den Kristus-centrerede lovsang til Guds ære, efter min erfaring, og det er også mit ønske med denne artikel.

"Lovsang er den kristne kirkes fornemste og eneste uomgængelige aktivitet. Lovsangen alene vil bestå i Himlen, sammen med kærligheden til Gud, som den udtrykker, når

alle andre aktiviteter i kirken forgår," skrev W. Nicholls i 1958. "Derfor må lovsangen i højere grad end al anden aktivitet korrigeres og kontrolleres af Skriften, som kirken er grundlagt på."

Det er store ord at sige om lovsang, men som vi skal se: ikke for store ord!

Lovsang er *respons* på Guds nåde

Mens dette skrives, pibler alting frem af jorden på vores breddegrader. Det er forår, og igen demonstrerer Gud sin evige kraft og guddommelighed (Rom 1,20) gennem skaberværkets fornyelse.

Denne kraft kan i sig selv fremkalde vores lovsang, men Skriften bruger også naturens spiring som et billede på lovsangen: "For som jorden bringer spirerne frem, og frø spirer frem i haven, *sådan* lader Gud Herren

retfærdighed spire og *lovsang* gro frem for alle folkenes øjne" (Es 61,11 jf. Hebr 13,15).

Lovsang er som planten, der spirer frem af frøet, eller som frugten på træerne. I sig selv har de ingen kraft, men er alene resultatet af den kraft, der virker i træet. Sådan er lovsang et resultat af Guds nåde, og som blomster og blade af sig selv springer ud i foråret, sådan springer lovsang ud af evangeliet og troen på Jesus.

Lovsang er i Ny Testamente aldrig en kirkelig aktivitet, men bruges om en tilgivet synders vedvarende svar på Guds nåde i form af tilbedelse, taknemlighed for frelsen, glæde i Herren, tjeneste for evangeliet, hjælp til fattige og villighed til martyrium!

Lovsang handler derfor om hele livet og kan kun bringes af syndere, der har erfaret Guds nåde.

Misforståelse; Mange kristne tænker, at lovsangssamværet i menigheden er det eneste sted, jeg lovsynger Gud. Men det er i dagligdagen, lovsangen egentlig hører hjemme

David Peterson skriver: "Lovsang til den levende og sande Gud er grundlæggende *et forhold til ham* på de betingelser, han bestemmer, og på en måde, som han alene gør muligt."¹

"Hvem planlægger lovsangen i aften?" kan man høre folk sige. Men lovsang er slet ikke noget, vi arrangerer. "Hvem planlægger *den fælles lovsang* i aften," kunne man sige. *Den fælles lovsang* lægger røst til den *lovsang*, som hver kristen bringer med sig eller fyldes af, når forkyndelsen lyder.

På engelsk er man bedre til at skelne mellem *Worship* (om den lovsang, der springer ud af mødet med Guds nåde) og *corporate Worship* (om den fælles lovsang i menigheden). Måske skulle vi begynde at skelne mellem *lovsang* og *fælles lovsang*.

Det forsøger jeg så at gøre i denne artikel for netop at understrege pointen: at lovsang hører til hele livet og alle formål. Mange kristne tænker fejlagtigt, at lovsangssamværet i menigheden er det eneste sted, jeg lovsynger Gud. Men det er i dagligdagen, lovsangen egentlig hører hjemme, nemlig i den daglige tjeneste for Gud i kald og stand.

Alle kristne synger derfor lovsange – med hjertet. Lovsangslederen Bob Kauflin² siger: "Gud gav ikke alle kristne en stemme i mun-

den, men han gav alle en sang i hjertet."

Det stemmer med "Lovsangens lille Bibel": "Lad Kristi ord bo i rigt mål hos jer. Undervis og forman med al visdom hinanden med salmer, hymner og åndelige sange, syng med tak *i jeres hjerte* til Gud" (Kol 3,16).

Den fælles lovsang er en tjener for forkyndelsen

På sin vis kan man sige, at alle mennesker lovsynger det, de tilbeder. Derfor er det altafgørende, at vi kender og fordyber os i Guds ord og lærer mere om Gud, så det er *ham*, vi tilbeder. Har vi en falsk forståelse af Gud, så lovsynger vi en falsk gud. "Som dit navn er, Gud, sådan skal din lovsang lyde til jordens ender; din højre hånd er fuld af retfærdighed" (Sl 48,11).

Forkyndelsen er derfor det altafgørende ved vores møder, og den fælles lovsang tjener forkyndelsen. Derfor fungerer fælles lovsang uden forudgående forkyndelse dårligt.

John Stott siger om sammenhængen mellem forkyndelse og lovsang: "Ordet og lovsangen hører uadskilleligt sammen. Al lovsang er fornuftens og kærlighedens svar på Guds åbenbaring, fordi den er ophøjelsen af hans navn. Derfor er sand lovsang umulig uden forkyndelse, for forkyndelse er at gøre Guds navn kendt, og lovsang er lovprisning

af det Guds navn, som *er* gjort kendt."³

Den fælles lovsang er ikke som Ordet et *nådemiddel*, hvorved vi kommer tættere på Gud eller får Guds nåde – uanset hvor meget vi føler eller "svømmer over af tak". Fælles lovsang bringer (forhåbentlig) i kraft af sangenes *ord* Guds ord som nådemiddel med sig, men *selve det at deltage* i den fælles lovsang flytter os ikke i forhold til Gud. Tværtimod er der eksempler i Bibelen på, at det er under Guds vrede, fordi man netop tror, at selve institutionen bringer Guds velbehag.⁴

Mange deltagere ved fælles lovsang hæn-ger deres kristendom op på, om de kan komme i den rette stemning eller ej, og det er ofte set, at mange på grund af den fælles lovsang frustrerede opsøger samtalerum med anfægtelse over deres kristenliv.

Derfor er lovsangslederes sprogbrug afgørende. Ved en uheldig sprogbrug, hvor den fælles lovsang f.eks. omtales nådemiddelagtig, kan forkyndelsen miste sin kraft og følelsernes styrke få alt for stor vægt i troslivet.

For nylig hørte jeg (igen) før fælles lovsang, at vi "nu skal ind foran Guds trone!" Formuleringen faldt tilmed umiddelbart efter en Kristus-centreret forkyndelse, hvor vi netop blev bragt ind foran Guds trone og blev fyldt af lovsang. Ved den fælles lovsang >

FOTO: OLE MUNCH

Ved den fælles lovsang træder vi billedligt talt et skridt tilbage, svarer på og priser den nåde, som Gud har vist os så stærkt.

bagefter kan man derimod billedligt talt sige, at vi træder et skridt tilbage, svarer på og priser den nåde, som Gud har vist os så stærkt.

Bevidstheden om, at jeg ikke er i færd med at kæmpe mig vej til Gud, sætter mig fri. Så kan jeg koncentrere mig om at prise Gud, og så kan det ofte for mange (inkl. mig selv) blive en følelsesmæssig meget stærk oplevelse, og det er helt fint!

Den fælles lovsang opbygger menigheden

Efeserbrevet 5,19f fokuserer – ligesom "Lovsangens lille Bibel" – også på opbyggelses-elementet: "Tal til *hinanden* med salmer, hymner og åndelige sange, syng og spil af hjertet for Herren, og sig altid Gud Fader tak for alt i vor Herre Jesu Kristi navn."

Sang kan på en ganske særlig måde bære Kristi ord ind i vores hjerter. Hvad der syn-

ges, huskes bedre, end hvad der høres eller læses. Vores gudsforbillede og tro formes i høj grad af sangene.

At synge sammen forener menigheden i tro, tilbedelse og tak. Når man føler sig fri i forhold til at føle eller ikke føle Guds nærvær, men uanset følelsernes op- og nedture kan lovsynge Gud for hans velgerninger, så opbygges man gennem fælles lovsang.

Pejlemærker for lovsange

Vurdering af konkrete lovsange er et følsomt område. En speciel oplevelse – god eller dårlig – med en sang kan for nogle fuldstændig overtrumfe teologien i sangen.

Nogle mener, at lovsange slet ikke skal analyseres, fordi man derved ødelægger oplevelsen! Jeg mener, det modsatte er tilfældet: Analyse af lovsange og kritisk vurdering styrker lovsangen og opbyggelsen ved den fælles lovsang.

Det er ikke en frugtbar tilgang i analysen af konkrete sange at dømme dem ude eller inde. Det er bedre at have nogle pejlemærker på forhånd, som man går efter, når den fælles lovsang skal planlægges. Nogle lovsange har en lidt skæv vinkel, men kan forstås rigtigt, hvis de sættes sammen med andre sange og kommer efter en bibeltekst eller forkyndelse.

Her er nogle få teologiske pejlemærker, som jeg selv anvender i vurderingen af lovsange:

1. Teksternes bibelske sprogbrug

Sangene må grundlæggende øse af Bibelen, og de bibelske ord og udtryk må udtrykkes eller forklares på en teologisk for-svarlig måde.

Det stiller store krav til teksterne. En lovsangskomponist og -forfatter, som vi i KFS samarbejdede med om sang og musik,

fortalte mig engang, at han har et team på seks mennesker, som læser alle hans lovsangstekster kritisk igennem og giver respons, før han er færdig med dem. Dette er en ansvarlig måde at sikre sig, at teksterne bliver både bibelske, forståelige og nutidige.

2. Fokus på Gud og på Kristi gerning for os

Det er afgørende, at den fælles lovsang toner rent evangelisk flag! Bliver indholdet lovisk, er det galt.

Lovsangen *Alt bli'r stille* har efter min mening en vranglærende sætning: "For det kald, som jeg har, er at elske dig far. Derfra udspringer alt i livet med dig." Vi må sige: Hvis alt udspringer af *min* kærlighed til Gud, så var jeg ilde stedt! Ifølge Bibelen udspringer alt af *Guds* kærlighed til os!

Stuart Townend, som har skrevet flere sange i Fælles Sang, har generelt et klart evangelisk fokus i sine sange. *Alene Kristus er mit håb (In Christ alone)* og *Den kærlighed, som Gud har vist* er gode eksempler på sange, som holder fokus på Kristus alene. Menneskets rolle i gudsforholdet betones ikke. Tværtimod er vi de ulydige, som ikke har noget at prale af.

3. Sjælesørgerisk afbalancerede

Desværre finder vi en lind strøm af sange,

som fremhæver mig selv og mine oplevelser ved lovsang, f.eks. de sange, som af nogle kaldes "jeg vil-sange". Det er farligt at lægge bestemte følelser eller udtryk for overgivenhed i munden på menigheden. Risikoen for, at nogle ikke kan "være med", er overhængende, mens andre vil synes, følelsen eller overgivelsen er for svagt udtrykt.

En sjælesørgerisk ubalance kan nemt opstå, når man f.eks. synger denne almindeligt kendte tekst:

Jeg vil ophøje Dig, min Gud og min Konge, evigt og altid prise Dit navn!

Jeg vil takke Dig, Herre, for alt hvad Du gør nu. Dag efter dag vil jeg synge om Dig!

Endnu stærkere kommer det til udtryk i sangen *Jeg overgi'r mig*, særligt i omkvædet: *Hver en dag, hver en dag, hver en dag vil jeg herliggøre dig.*

Hver en dag, hver en dag, hver en dag vil jeg prise højt dit navn.

Sangen fokuserer på *mig*, og hvad *jeg* vil. Derfor er teksten mere anvendelig i et lønkammer end til fælles lovsang, hvor alle forventes at kunne istemme sangen med mund og hjerte. (I bibelsk sprogbrug *herliggør* mennesket i øvrigt ikke Gud!)

Sjælesørgerisk balance finder vi i mange salmer i Salmebogen (selv om der også er smuttere der!). Det kan anbefales at nær-

Steen Frøjk Søvnald, f. 1968

Cand.theol. 1999

Sognepræst i Grindsted

Tidl. forstander på KFS's Ledertræningscenter (LTC)

læse de første 12 lovsange for at blive opmærksom på dette. Jeg anbefaler også, at man opøver en kultur i at vurdere lovsange, især blandt den yngre generation, så vi får fremelsket de gode lovsange.

Lovsangen består evigt

"Lovsangen alene vil bestå i Himlen," begyndte vi med. Al fælles lovsang af den gode slags vil skabe en længsel efter det fuldkomne. Dér skal Kristus prisen i evighedernes evigheder: "Lammet, det slagtede, er værdigt til at få magt og rigdom og visdom og styrke og ære og lov og pris (Åb 5,12).

- David Peterson: *Engaging with God – a Biblical Theology of Worship*, s.20 (min oversættelse og kursivering). Denne anbefalelsesværdige bog er af mange med rette blevet kaldt en grundbog inden for lovsang.
- Bob Kauflin er forfatter til den nyeste og efter min mening bedste bog på dansk om lovsang: *Liv og lovsang*, Lohse 2012. Citatet stammer fra en CD-optagelse fra lovsangskonferencen *Theological Foundations for Worship*, 2002 (min oversættelse).
- John Stott: *I believe in Preaching*, 1982 (min oversættelse)
- Se Es 1,11-14; Am 5,21-23.

TEMA

Lovsangsledelse – en tjeneste i menigheden

AF ULRIK FOGH BUCH

Lovsangsledelse er en af de tjenester, som gennem de sidste godt 25 år har været gennem den største udvikling i menigheden. Da jeg var ung, havde vi ligesom i dag lovsangsaftener, men vi var ikke så bevidste om selve ledelsen af lovsang. Det er vi mange steder langt mere i dag. Hvorfor nu det?

Det er – for mig at se – i høj grad på grund af en genopdagelse af bibelske perspektiver på sagen.

Et af de steder i Bibelen, hvor lovsang og lovsangsledelse bliver udfoldet, er i Første Krønikebog kap. 15 og 16. Lovsangstjenesten bliver beskrevet ved, at sangerne af Levis stamme skulle lede sangen til Gud. Det var mennesker, hvis særlige opgave var

at stå for lovsangen og lede denne, så folket kunne lovsynge Gud.

Senere læser vi, at de skulle tjene med deres musikinstrumenter (1 Krøn 23,5). De udvalgte folk er kyndige, dvs. kundskabsrige og velbevandrede (1 Krøn 25,7). Sangen og musikken i templet var altså ledt af dygtige folk, som var oplært i den tjeneste: at lede lovsangen til Gud.

For mig er dette sted i Bibelen om sang og musik til stor inspiration, for når det beskrives, hvordan lovsangen blev sunget til Guds ære, så er det et liv, som vi også må tænke med i vores menighedsliv i dag. Sangene har to funktioner. De er dels med til at opbygge og forkynde Guds ord for os, som er i menigheden, og samtidig er sangene en måde, hvorpå vi kan takke Gud og helt konkret synge til ham.

Sangere/musikere/organister m.fl., der leder lovsangen, er således mennesker, der også skal lede vores hjerter, sind og tanker til Herren i tak, lovprisning og tilbedelse. Vi behøver nogle personer, der kan være med til at sætte en ære i at lovprise kongernes konge og herrernes herre. Personligt glæder jeg mig over, når denne del er med og har en tydelig prioritet ved vores møder og gudstjenester.

Lovsangens indhold

Dernæst er afsnittet i Første Krønikebog interessant, fordi vi ikke ved, hvordan det har lydt. Hvordan de har gjort det, og hvordan dette er kommet til udtryk i templet, rummer endnu større usikkerhed. Én ting får vi dog at vide: sangen skulle bære præg af glædestoner (1 Krøn 16,9). Men hvordan

Der, hvor lovsangsleder og menighedsleder er mere optaget at Guds navn og ære end af egen anseelse, vil menigheden blive ledt i lovsang og tilbedelse og møde Gud, vores skaber, og Kristus, vores frelser.

FOTO: SXC.HU

lyder glædestoner? Hvordan udtrykker vi dem i dag gennem sang og musik?

Nu er Første Krønikebog ikke ene om at tale om glædestoner og glædesjubel. Salmernes bog (f.eks. Sl 98, 4) og Åbenbaringsbogen (f.eks. Åb 19,7) nævner også glæde og jubel. For mig ligger der i glæde og jubel en skat, som hedder *taknemlighed*. Vores glæde og vores jubel over Gud kommer til udtryk, når vores taknemlighed til ham er stor. Og omvendt: Den kommer ikke til udtryk, når vores taknemlighed til Gud er væk.

Bibelen rummer selv svaret på den udfordring. Alt liv i et kristent menneske bygger på Åndens liv, som bygger på Guds ord. Det betyder, at det, vi *lærer*, må vi forvente, bliver *levet*. Det, vi *ikke lærer*, vil heller *ikke* blive levet. For mig betyder det, at lovsangsglæde og fornyelse af lovsang er en genopdagelse af *Bibelens* sandheder.

En fornyet lovsang i menighederne har derfor sin forudsætning i en god undervisning om det, Bibelen lærer os om Kristus

– ja, men også i, hvad Bibelen lærer os om lovsang. Dette er udgangspunktet for fornyet lovsang i menighederne.

Vi kan ikke bare sætte de rigtige toner og rytmer på og forny lovsangen derved. Det lader sig ikke gøre. Vi kan gøre musikken *tidssvarende* på den måde, men vi *forny* ikke lovsangen. Former og ritualer kan ikke i sig selv skabe lovsang. Kun ud fra hjerter, der tilbeder og glæder sig over Jesus, og fra Ånden, som levendegør os, kommer den ægte lovsangsjubel.

Lovsangsledelse i menigheden – praktisk

Målet med sang og musik i menigheden er at ære Gud og at formidle hans ord til hinanden. Sangens og musikkens opgave er at hjælpe menighedens medlemmer, så de kan ære menighedens herre (Sl 22,24). Sangen må synges til Guds ære, ved at Heligånden møder det enkelte menneske og skaber liv og indlevelse i lovsangen.

Rent praktisk betyder det, at vi som lovsangsledere på den ene side ikke skal være så afslappede, at vi ikke engagerer os i lovsangen, og på den anden side er vi fuldstændig afhængige af Guds velsignelse og ved, at hans tilstedeværelse er altafgørende.

Hvad betyder det? Konkret betyder det: øv flittigt på dit instrument/sangstemme. Lær nye sange, og dan gode lovsangsgrupper. De er alle vigtige elementer for at lede lovsang, men summen af alt afhænger af Guds velsignelse.

Guds sandheder skal lyde i lovsangen. Lovsangsledere må være flittige bibellæsere, så de kan være fokuserede på troslivets sandheder. Indholdet i vores lovsange vil jo danne menneskers billede af Gud. Velvidende at en lovsang aldrig kan indeholde hvert eneste aspekt af Bibelens gudsbillede, må den aldrig indeholde noget, der er falsk eller usandt. Samtidig er det vigtigt, at vi i lovsangen sikrer os, at ingen af de centrale >

Målet med lovsang; At ære Gud og at formidle hans ord til hinanden

Ulrik Fogh Buch, f. 1971
Master of fine arts in music
Musiklærer på Luthersk Missions Højskole (LMH)

"ingredienser" (forsoning, kors, blod) savnes i helheden.

Lovsangsleder – en tjeneste sammen med andre

Præster og menighedsledere kan nogle gange have sine kampe med lovsangslederne. De kommer måske for sent, er ikke klar til tiden, eller de følger ikke præstens/mødelederens anbefalinger. Lovsangslederne derimod vil gerne have mere tid til at få mennesker "overgivet til Gud" og tid til at komme ind i "Guds nærhed." Tiden, som bliver givet til lovsang, er ifølge dem for kort. Lovsangslederne kan føle sig taget for givet, overkontrollerede af mødeleder/præst, og det hæmmer friheden og det spontane. Begge parter kan opleve, at der næsten er en konkurrence om, hvem der får mest tid i gudstjenesten.

Jeg ved ikke, om ovennævnte er genkendeligt. Personligt støder jeg ofte på disse problematikker i mødet med menighedsledere og lovsangsledere. Det er derfor vigtigt at have flg. udgangspunkt: Begge parter er kaldede af Gud til at tjene hans kirke.

Nogle præster/ledere ønsker fejlagtigt at overdrage hele ansvaret for lovsangsdelen til lovsangslederen. De er måske ikke selv specielt musikalske, men alligevel må deres

kærlighed til at lovprise Kristus være et eksempel, som hele menigheden kan lære af og følge.

Lovsangslederen er måske ikke prædikant, men vedkommendes kærlighed til Guds ord og forkyndelsen i menigheden må være et eksempel, som hele menigheden kan lære af og følge.

Når jalousi og misundelse er roden til konflikt og frustration, er resultatet oftest en splittet menighed, men der er veje, hvor menighedsleder og lovsangsleder kan tjene hinanden og lede Guds folk ind i lovsang og tilbedelse.

Nogle lovsangsledere tænker fejlagtigt, at lovsangsdelen er *min* tid. Derfor vil jeg for det første minde om, at lovsangsledere tjener under andres autoritet (Hebr 13,17), og for det andet: sang og musik er en naturlig måde at lovprise og tilbede på, men det er bestemt ikke den eneste måde. Både menighedsleder og lovsangsleder har Gud kaldet til at være en del af et team.

Derfor vil jeg opfordre til ofte at evaluere med hinanden, og gerne inden, der er gået alt for lang tid: Hvad gik godt? Hvad kan ændres til næste gang? Og bed sammen! For begges vedkommende gælder det om at være mere optaget af Guds navn end af sit eget navn. Der, hvor lovsangsleder og

menighedsleder er mere optaget af Guds navn og ære end af egen anseelse, vil menigheden blive ledt i lovsang og tilbedelse og møde Gud, vores skaber, og Kristus, vores frelser.

Til lovsangslederne

Nøglen til at tjene med sang og musik i menigheden findes i beretningen om Johannes Døberen (Joh 3,30), hvor han siger om Jesus: "Han skal blive større, jeg skal blive mindre." Jesus gør det flere steder klart, at der er en verden til forskel på, hvad der lægges vægt på og regnes for stort i denne verden, og hvad der regnes for noget i Guds rige. I Guds rige handler det om at være et eksempel, tjeneste, tålmodighed, kærlighed osv.

Det, som lovsangsledere gør søndag formiddag, er det samme, som vi gør de andre dage i ugens løb. Der er derfor ikke forskel på, om vi som lovsangsledere står foran menigheden søndag formiddag eller tirsdag aften, eller vi er for os selv og lovsynger og tilbeder Gud. På denne måde kommer der helhed i vores liv som lovsangsledere. Det at lede menigheden i lovsang bliver ikke en ugentlig optræden. Vi læser jo også Bibelen resten af ugens dage! Må Gud rigt velsigne din tjeneste.

TEMA

Lovsyng – med hjerte, mund og hænder!

AF LARS E. FREDERIKSEN

"Nu takker alle Gud med hjerte, mund og hænder ...," synger vi i Martin Rinckarts kendte salme (DDS 11). Men hvor ofte får vi ikke begrænset lovsangen til blot at være en tak med munden! I bedste fald med hjerte og mund, men hvor kommer hænderne ind i billedet?

Og nej, det er ikke en opfordring til at lovsyng med løftede hænder, selvom denne bibelske praksis faktisk godt kan tåle at få lidt mere albuerum i vores lutherske sammenhænge.

Det, salmisten har i tankerne, er derimod det tilbedelsesoffer, som vi formaner til at bringe Gud, fordi han har ofret sig først. Jesus ofrede sig for at skaffe os soning og gøre os til et helligt folk i ham (Hebr 13, 12).

Derfor formaner vi til fortløbende at "bringe Gud takoffer, det vil sige frugten af læber, som bekender hans navn (hjerterets og mundens lovsang). Glem heller ikke godgørelse og gavmildhed (hændernes lovsang); det er den slags ofre, Gud finder behag i" (Hebr 13,15f). Her er altså tale om et praktisk hverdagskristenliv i tjeneste og efterfølgelse af Kristus.

Hvad har det med lovsang at gøre? Det er jo ikke det billede, vi normalt ser for os, når vi tænker og taler om lovsang. Men håndens lovsang er en uadskillelig del af hjertets og mundens lovsang. Som ben på en trebenet skammel, der vælter, hvis det ene fjernes!

Enkelte steder i Det Gamle Testamente (f.eks. Amos 5,21-23) møder vi udsagn fra Gud om, at han afskyr folkets larmende

lovsange og ikke vil tage imod folkets tilbedelsesofre.

Det er *ikke*, fordi Gud har en særlig afgrænset og forfinet musiksmag, sådan som nogle undertiden har tolket versene. Nej, Gud er skaberen af byggestenene til alle musikalske stilarter fra klassisk til rock og fra gregoriansk munkesang til hiphop. Vi må være opfindsomme og udforske og bruge de musikalske muligheder, vi har fået i skabelsen, og kreativt tilbede Gud igennem sang, spil og dans m.m. (Sl 150) – velvidende, at ikke alle stilarter er lige *egnede* til formidling af Guds ord i enhver situation.

Guds dom over folkets lovsang lød ikke pga. formen, og derfor skal vi også være vældigt forsigtige med at dømme i den henseende. Derimod var Gud vred over, at de havde isoleret lovsangen til blot at være

Hændernes lovsang; Et praktisk hverdagskristenliv i tjeneste og efterfølgelse af Kristus

mundens tilbedelse. *Hjerterne* var blevet kolde, og *håndens* "lovsang" bestod nu i "at pege fingre og tale ondt ..." (Es 58, 9f).

Den form for "lovsang" siger Gud nej tak til. Han formaner dig i stedet til, at "fjerne åget af din næstes skulder; række den sultne dit brød og mætte den forkuede, så skal dit lys bryde frem i mørket og dit mulm blive til højlys dag."

Det er den slags ofre, Gud finder behag i (Hebr 13,15f): En lovsang – et offer – med "hjerte, mund og hænder..."

Det er "det nye liv i Kristus", som vi er kaldet til at leve. Paulus formaner os til - på grund af Guds barmhjertighed - at "bringe vores legemer som et levende og helligt offer, der er Gud til behag – det skal være vores åndelige gudstjeneste" (Rom 12,1).

En åndelig gudstjeneste og et levende offer

Vi kan undre os over Paulus' brug af ordet "gudstjeneste". Vi tænker måske på den liturgiske gudstjeneste søndag formiddag; der, hvor Gud tjener os med sine gaver i sakramenterne, og hvor vi bliver fornyet og opbygget i troen og klædt på til den kommende uges strabadser ude i den sekulariserede verden.

Men det er ikke den slags gudstjense-

ste, Paulus refererer til, men derimod den gudstjeneste, der begynder, når præsten siger "amen" og organisten sender os ud i verden for fuld musik: Nu skal vi hver især ud og "tjene Gud" der, hvor vi er. Vi sendes ud i verden som lys og salt til vores fordærvede kultur og samtid. Dét skal være vores åndelige gudstjeneste. Dét skal være vores lovsang og tilbedelse til Guds ære.

Jamen, Paulus – hvordan er det lige, du har tænkt dig, at vi skal gøre det? Jo, siger den vise mand: "tilpas jer ikke denne verden, men lad jer forvandle, ved at sindet fornyes, så I kan skønne, hvad der er Guds vilje: det gode, det som behager ham, det fuldkomne" (Rom 12,2).

"Lad jer forvandle ..." Der er altså ikke tale om en forvandling, som vi ihærdigt skal have stablet på benene! Nej, der er derimod tale om, at Kristus ved sin ånd tager bolig i vores hjerter og overtager styringen af vores liv og færden, så vi forvandles indefra – hvis vi giver ham lov og plads, vel at mærke.

Livets mål – at herliggøre Gud

Jesus havde et erklæret mål for sit virke. Han var her for at *herliggøre* Gud! Dvs. for at hjælpe mennesker til erkendelse af Guds herlighed. Til den herlighed og det fællesskab, som vi mistede i syndefaldet, og som

vi ufortjent atter bliver lukket ind i ved forløsningen i Kristus Jesus (Rom 3,24).

Når besatte, syge og forkrøblede mennesker kom til Jesus, helbredte han dem, for at de og deres omgivelser skulle se Guds herlighed. Og da målet for hans korte liv her på jorden var nået, sagde han til sin Fader i Himlen: "Jeg har herliggjort dig på jorden ved at fuldføre den gerning, du har givet mig at gøre" (Joh 17,4), og så gik han til korset og byttede sin herlighed ud med vanære, for at vi kunne blive herliggjort i ham (Rom 8,30).

På samme måde må vi "herliggøre Gud på jorden ved at fuldføre den gerning, han har givet os at gøre!" Jesu gerning kulminerede i, at han gav sit liv som et offer for os. Det kostede ham livet, men døden kom til kort, og nu har han atter iklædt sig Faderens herlighed. Det er ikke vores gerning! Vores gerning må derimod være et *levende* offer (jf. Rom 12,1), som består i dagligt at fuldføre "de gerninger, som Gud forud har lagt til rette for os at vandre i" (Ef 2,10). Det er det, vi er skabt til i Kristus Jesus, og det er hans værk i os, der gør det!

Bliv i mig

Gud er som gartneren, der trækker sin arbejdshandske på hånden og får havens

frugter og blomster til at stå i fuldt flor. Vel er det arbejdshandsken, som er i fysisk berøring med mulden, tornene, vildskuddene og frugterne osv., men det er gartneren, der med sin viden og dygtighed får resultaterne til at spire og vokse frem. Det er ham, der ved, hvad og hvornår der skal plantes, beskæres og høstes, og derfor er det gartnerens ansvar, at haven står flot. Det kan aldrig blive handskens!

Sådan er vi arbejdshandsker på Jesus hånd. "Den, der bliver i (på) mig, og jeg i ham, han bærer megen frugt; for skilt fra mig kan I slet intet gøre." (Joh 15,5) og videre siger Jesus "Derved herliggøres min Fader, at I bærer megen frugt og bliver mine disciple (efterfølgere)" (Joh 15,8)

Drik ikke hjernen ud ...

"Drik jer ikke berusede af vin, det fører til udskejelser," siger Paulus (Ef 5,18). Ikke som en konsekvent afvisning af at nyde vin og spiritus, men som en tør konstatering af, hvad der sker, når man får for meget af de stærke sager. Man drikker hjernen ud, siger vi, og det fører til udskejelser, fordi det så ikke længere er mig, der er "herre i eget hus." Hjernen bliver sat ud af spillet, når alkoholen får magten.

I stedet for at lade overdreven brug af al-

kohol tage kontrollen, skal I "lade jer fylde af Ånden," siger Paulus videre! Lad det være hans vilje, der styrer jeres liv og færden. Ikke sådan, at vi nødvendigvis skal gå og tale om Jesus hele tiden. Måske er det ikke altid de store ord, det kommer an på, men i stedet for de små gerninger?

Jeg får ofte forskellige indskydelser, f.eks. til at besøge en ven, sende en sms, give en mønt, være gæstfri eller tilbyde børnepasning. Men jeg har jo travlt og tænker: "Ja, det burde jeg måske, men det passer ikke lige nu ..." og skynder mig videre i al min "kristelige" aktivitet! Men måske er det Ånden, der står bag disse indskydelser og ønsker fra andre mennesker? Måske er det Gud, der vil føre mig ind i nogle af de gerninger, han forud har lagt til rette for mig? Dem, han vil, at jeg skal vandre i, for at "mennesker må se jeres gerninger og prise jeres Fader, som er i himlene" (Matt 5,16).

Gud, lær mig at stoppe op og se og handle på de indskydelser, du giver mig!

... men syng i Ånden

Det er den lovsang, Gud har behag i: ... med hjerte, mund og hænder! Men hvordan lader jeg mig fylde af Ånden, så mit liv bliver en lovsang til Gud? Det gør jeg bl.a. ved at

Lars E. Frederiksen, f. 1967

Pædagoguddannet

Musikkonsulent i Luthersk Mission siden 2004

være en del af et fællesskab, hvor der er plads til at syng og spille nye og gamle sange, der handler *om* ham (forkyndelse), sange, der er *til* ham (bøn), og sange, der er *for* ham (tilbedelse), siger Paulus i Efeserbrevet 5,19.

Åben dit hjerte for hans tale til dig, så vil han fylde dig med sin ånd og lede dig ud i hverdagens mange spændende gerninger for ham.

Gud Fader med Guds Søn og Helligånd tillige ske tak og lov og pris i høje Himmerige! Treenig Gud, som var og er og bliver, dig vort takke-offer frem vi bær' ydmygelig. (DDS 11)

TEMA

Fællessangens udvikling og muligheder

En personlig vinkel

AF JENS OLE CHRISTENSEN

Der er sket nogle meget store forandringer af fællessangen i LM i min levetid. Det er ikke sket alle steder, men mange – ikke mindst ved vores store landsdækkende møder, konferencer og bibelcamping. LM er blevet en del af den verdensomspændende lovsangsbølge!

Historisk set er fællessangen i LM – i grove træk - påvirket af fire forskellige kilder: *For det første* er al kirkelig sang i Danmark på godt og ondt "overvåget" af KGB (Kingo, Grundtvig og Brorson).

Dette har givet sangtraditionen stor kvalitetsbevidsthed – især om tekster – men

også et vist akademisk præg. Og det har givet – ikke mindst salmebogen fra 2003 – en meget stor uvilje mod de nødvendige sproglige moderniseringer. Det sidste er rent ud sagt en katastrofe, fordi det hæmmer moderne menneskers brug af de meget vise tekster. De går – efter mit skøn – ofte meget dybt i deres indsigt både i Guds ord og i menneskelivets erfaringer.

For det andet er sangen i LM præget af en bølge fra øst i midten af 1800-tallet. Nemlig en udpræget luthersk-pietistisk påvirkning fra Sverige: Her gav navne som C. O. Rosenius, Oscar Ahnfeldt og Lina Sandell os mange sange af høj kvalitet, især sjælesørgerisk.

Mennesker har sunget sig til glæde over

Jesus og hvile i evangeliet gennem Rosenius' og Sandells tekster til Ahnfeldts viseagtige melodier. Der er erfaret tro og menneskelig varme i mange af disse tekster.

En hel del af det synges stadig – om end meget mindre: På LM's netop afviklede landsmøde blev der ikke sunget en eneste Rosenius-sang og kun et par af Sandells. Skyldes det, at store dele af vores klassiske tradition ikke mere passer ind i feststemningen?

Det skal dog bemærkes, at yngre komponister – bl.a. Filip Kofod og David M. Christensen – har givet nogle af disse tekster nyt liv med nye rytmiske melodier.

For det tredje kom der en bølge fra vest omkring år 1900. Vækkelsessange fra en

Jens Ole Christensen; Der kan være endog meget langt mellem de sange, der tematiserer forsoningen og de kristnes kamp med synden

mere metodistisk tradition, ofte med rigtig ørehængemelodier og omkvæd. Et navn som Fanny Crosby fylder meget i denne bølge.

En del af disse sange synges stadig. Og der er kvaliteter i dem. Men jeg indrømmer, at de først og fremmest minder mig om, at kristelig pop ikke er nogen moderne opfindelse. Når jeg bliver alt for kritisk over for den moderne lovsang, minder jeg mig selv om, hvor meget jeg "sjælede" til de her sange, da jeg selv var 18 år.

Den fjerde bølge er også kommet fra vest: Lovsangsbølgen. Først og fremmest inspireret fra amerikansk kristenhed, men i mange tilfælde nu distribueret fra alle steder til alle steder via internettet. Et par af de største forskelle til de tidligere bølger er dels, at det tempo, hvori nye tekster og melodier introduceres, er enormt højt, og dels, at de lokale sangtraditioner er stærkt præget af, hvilke hjemmesider de stedlige lovsangsledere bruger. På landsdækkende ungdomsarrangementer konstaterer jeg ofte, at dem fra Aalborg ikke synger det samme som dem fra Rødovre...

Tendenser i lovsangsbølgen

I denne nyeste trend finder jeg en del, som er temmelig overfladisk i sin forståelse af,

hvad det er at være kristen. Der kan være endog meget langt mellem de sange, der tematiserer forsoningen og de kristnes kamp med synden. Kampen med tvivlen, angsten og svagheden er der derimod mere plads til. Måske fordi det er en mere genkendelig erfaring?

Der er en blid og mild og venlig stemning over en hel del af disse sange, som ikke giver den store plads til talen om den frygtindgydende hellige Gud, omvendelsen og Kristi kostbare offer for os.

Jeg synes ikke, at jeg møder ret meget decideret vranglære i lovsange – og det gør det vanskeligt at formulere en træfsikker kritik – men jeg spekulerer ofte over *balancen* mellem de temaer, der synges, og om det helhedsbillede, de tegner af det kristne liv. Der bliver altså meget "feel good" og kun lidt realisme.

Alt nyt er ikke overfladisk. For bare at nævne et par enkelte leverer britiske Stuart Townend og danske Sprint rigtig gode tekster.

Men den almindelige verdslige popmusik har for mig at se en tendens til at gå i partnerskab med sukkeragtige tekster (i nogen grad i modsætning til den hårdere rock-musik, som til gengæld sjældent egner sig til fællessang).

Samme følelse har jeg, når det handler om "kristen" musik – ikke 100 %, men som tendens. Selv om det efter et par årtiers musikdebat i LM uden tvivl vil give nogle folk nervøse trækninger, skal spørgsmålet alligevel stilles: Inviterer selve musikstilen til overfladiskhed?

I dele af den internationale lovsangsbølge er der forestillinger om lovsangen som det egentlige sted, vi møder Gud. Lovsangen bliver en art nådemiddel.

Det er svært at yde denne tendens retfærdighed, men i overskrift må det siges, at lovsangen kun er nådemiddel i den forstand, den er bærer af Bibelens vidnesbyrd om Jesus. I sit indhold kan den altså være bærer af Ordets nådemiddel. Men selve handlingen – at lovsynge – kan aldrig være hverken et nådemiddel eller en åndelig kamphandling.

Ubevidste forandringer

Hele denne udvikling har ført til forandringer, som ingen har besluttet, men som bare er kommet. Og i hvor høj grad de er gode eller dårlige, kan være vanskeligt at afgøre: De folkelige kor – strengekor og sangkor – er erstattet af lovsangsbands. Disse bands fungerer dels som ledere af fællessang og har dels undertiden indslag, hvor menighe- ➤

Iagttagelse; Så vidt jeg kan se, hører fællessang i stadig højere grad til i de store forsamlinger, mens der synges mindre i bibelkredse, ved husandagter og til hyggeaftner

den bare lytter. Det skel, der tidligere var mellem fællessang og sangoptræden, er under opløsning.

Jeg er heller ikke i tvivl om, at det har ført til en større professionalisme. Nutidens bands øver sig ganske enkelt meget mere end min ungdoms pianister. Og de stiller langt større krav til, hvilke sange de kan/vil spille til.

Som ung prædikant i 1980-erne kunne jeg møde op til teltmødet fem minutter før tid med fire sangnumre. Så stillede pianisten op på det niveau, hun nu kunne. I dag skal jeg ofte vælge sange en til to måneder før, og i yderligtgående tilfælde skal de vælges fra en liste med de 20-30 sange, som bandet vil/kan spille. Bl.a. derfor er det heller ikke så let at foreslå sange spon-tant fra forsamlingen. Udviklingen har ført til et mere styret – groft sagt: autoritært – sangvalg.

Den musikalske kvalitet er højere; men det er blevet tilsvarende vanskeligere at få prædiken og sange til at matche hinanden. Endelig er der en forandring, som optager mig en del: Så vidt jeg kan se, hører fællessang i stadig højere grad til i de store forsamlinger, mens der synges mindre i bibelkredse, ved husandagter og til hyggeaftner. Det er muligvis den udstrakte brug

af PowerPoint – og det forhold, at sangbøger ikke endnu udkommer til smartphones – der medvirker til denne udvikling. Uden at jeg kan belægge det med statistik, er jeg ganske enkelt overbevist om, at der er mindre fællessang i dag end tidligere.

En følelsesmæssig bekendelse

Kommet hertil vil jeg tillade mig et meget subjektivt indskud: Jeg elsker at synge; men jeg har ikke ret meget faglig forstand på musik. Min rytmiske sans er så dårlig, at jeg under en del lovsange må vælge mellem at klappe eller synge; kombinationen er for vanskelig!

Jeg synger tilnærmelsesvis hver dag – sammen med LM-forsamlinger, medarbejderne på kontoret, min kone og mange andre. Faktisk også ofte alene – under bruseren (der er jeg bedst!), på cyklen, til morgenandagten osv.

Jeg oplever på én gang sangen som tilbedelse *til Gud* og som påmindelse, forkyndelse og undervisning *af mig selv*. I øvrigt konstaterer jeg, at begge disse dimensioner er dele af Bibelens egen forståelse af lovsangen (f.eks. Kol 3,16).

Og så til de mere farlige dele af denne bekendelse: Jeg tilhører det (lille?) segment, der sagtens kan undvære rytmisk musik.

I hvert fald den bløde pop/rock, som i dag forbindes med lovsang. Meget klassisk og lidt jazz, så er jeg tilfreds! Pop/Rock lever jeg med, fordi jeg kan mærke, at andre Jesus-troende er glade for det, og jeg vil gerne være sammen med dem.

Jeg indrømmer også at have blandede følelser over for nogle lovsangsbands. Jeg elsker de (unge) mennesker og deres lidenskab for musikken. Jeg kan godt mærke og høre, at de elsker Jesus og evangeliet. Men jeg indrømmer, at jeg nogle gange skal beslutte mig for at overhøre mine egne reaktioner, for ellers synes jeg, deres fremtræden er for udstillet og selvfrehævende. Og jeg synes, at de undertiden med pauseringer, lydstyrke og en manglende balance mellem rytme og melodi stresser forsamlingens sang. Jeg konstaterer også, at ved en del lovsangssamlinger virker det på mig, som om forsamlingerne mere hører på bandet – evt. nynner lidt med – end de selv synger af fuld hals. Men jeg er i nogen måde uden for kulturen og kan sagtens misforstå det.

Alt dette er som sagt meget personligt, og det skal andre ikke nødvendigvis belastes af. Slet ikke forpligtes på.

Men ved at sige det højt, håber jeg at undgå, at det ubevidst styrer min skrivning

af artiklen og andres læsning af den. Nu kan enhver i hvert fald overveje, hvor mine fordomme løber af med mig!

Hvad gør vi?

Vi skal finde ud af at manøvrere i dette nye landskab. Afslutningsvis vil jeg komme med nogle synspunkter på det:

- Vi skal blive bedre til at tale sammen. Ikke mindst de tre vigtige aktører: mødeledere, lovsangsledere og forkyndere. Jeg har en mistanke om, at det især er os forkyndere, der har været uopmærksomme på denne samtale. Den samtale skal handle om, hvordan vi får prædike- og sangtekster til at hænge sammen og om stemningen ved mødet: Det er for eksempel vigtigt for bandet at vide, hvor prædikanten vil hen med sin prædiken, hvis den i melodi, tone og lydstyrke skal kunne understøtte forkyndelsen. Ikke mindst lige efter prædiken. Og omvendt: Vi forkyndere bør også gøre os overvejelser om, hvordan vi støtter forsamlingens lovprisning.
- Jeg tror, det er vigtigt, at vi blander stilarter og udnytter de forskellige stilarters kvaliteter. Pop er ikke farlig! De fleste af os har brug for noget, som er enkelt at gå til. Og pop har formodentlig altid været

Jens Ole Christensen, f. 1956

Cand.theol. 1984

Generalsekretær i LM

til. Men den må ikke få monopol. Vi skal hjælpe folk til *også* at synge noget, som kan bære, når livets store kriser og slitage sætter ind.

- Ligesom nogle har påtaget sig at skrive nye melodier til gamle tekster, må nogle gå ind i sproglige og billedlige moderniseringer af teksterne. Hvis man læser salmebogen, er det interessant, hvor mange gange digterne stod på skuldrene af hinanden og omskrev gamle kvalitets-salmer. Jeg tror, alt for mange nye sange opfindes fra bunden i stedet for at for-ædle gammel kvalitet.
- Det tempo, nye sange introduceres i, bør sættes ned. I virkeligheden tror jeg kun, man kan synge 1-2 nye sange ind på en 3-4 dages lejr. De skal til gengæld synges mange gange. Sange lever af at blive gentaget.
- I mine ører er der stigende forskel på den musik, man optræder med, og den, der egner sig til fællessang. Jeg tror derfor, bands tydeligere skal skelne mellem, hvornår de leder *fællessang* og hvornår de *synger for* forsamlingen. I det første tilfælde er balancen mellem melodi og rytme vigtig, ligesom pludselige pauser er noget, fællessang har svært ved at holde sig til. For nede i salen sidder der

folk, som slet ikke er så musikalske som bandets medlemmer.

- Vi skal skelne mellem forskellige former for musikledsagelse. Jeg har respekt for, at et band bruger god tid til at øve sig. Men der er for mange gode sange, der ikke bliver sunget, hvis bandets relativt få sange skal styre. Det må være muligt at veksle mellem band og f.eks. klaver. En dygtig og engageret pianist kan virkelig løfte lovsang. Det ved jeg af erfaring.
- Vi skal øve os i at være tolerante over for hinanden, herunder hinandens musiksmag. Fra LM's norske søsterbevægelse har jeg lært en tommelfingerregel, når det handler om musik ved store arrangementer: Alle skal ikke kunne lide alt, men alle skal kunne lide noget.

Vi får en historisk chance de kommende år: Den nye sangbog *Sange og Salmer* – fælles for fire kristne organisationer – satser netop på at kombinere gammelt og nyt, enkelt og dybt. Den kommer både i elektronisk udgave til PowerPoint og på papir – forhåbentlig også snart i udgaver, der kan bruges på smartphones mv. Brug den nye sangbog i både små og store fællesskaber!

HORISONT

Spalten, hvor redaktionens medlemmer vil forsøge at sætte aktuelle og principielle forhold ind i en større sammenhæng.

Spalten vil også indeholde passager fra den kirkelige debat og klip fra forskellige blade og aviser.

Virkelig sundhed

De skyder op overalt, og mennesker i alle aldre valfarter dertil – iklædt eller medbringende passende ekvipering. Efter en time eller to kommer de ud derfra, svedige, men forfriskede i krop og sind og med en fornyet tro på, at deres indsats har forlænget og forbedret deres liv. Fitnesscentrene kan ind imellem synes som vor tids kirker.

Samtidig møder vi næsten hver dag reklamer for en sundere livsstil og diverse mirakelkure, mens sundhedsstyrelsen igen og igen kører kampagner mod rygning og for meget alkohol.

Og det er godt, at vi på forskellige måder værner om den krop og det liv, vi har fået som gave. Og at der bliver gjort opmærksom på det, som er skadeligt; selvom de fleste nok ved om det i forvejen.

Men i Kristeligt Dagblad d. 1. marts 2013 gør Helge Hoffmann opmærksom på et sundhedsmæssigt område, som det nok er værd at yde lidt mere opmærksomhed. Ikke mindst fordi det er et område, som er omgi-

vet af en bemærkelsesværdig tavshed – fra medierne, politikerne og sundhedsmyndighederne.

Det drejer sig om *forebyggelse* af livmoderhalskræft, aids og kønssygdomme af enhver art og den deraf følgende risiko for sterilitet. En forebyggelse, der samtidig inkluderer en mulig reduktion af blodpropper og uønskede graviditeter.

En fantastisk forebyggelse! Og mindst lige så fantastisk er det, at det kræver meget lidt at opnå disse sundhedsmæssige gevinster: Bare det at vente med sex, til man møder den, man vil dele sit liv med, og derefter leve i troskab sammen med ham eller hende!

Når det er så enkelt, hvorfor gøres der så lidt for at oplyse om det, spørger Helge Hoffmann – og svarer selv:

“Den eneste forklaring er for mig at se, at den seksuelle frigørelse er blevet en hellig ko. At dyrke sex med hvem som helst, når som helst og på en hvilken som helst måde, er på det nærmeste blevet til en menneskeret i dag. Den, der vil gøre gældende, at seksuel

afholdenhed efterfulgt af livslang troskab er det eneste sundhedsmæssigt fornuftige, kan se frem til at blive bandet eller grinet baglæns ud af lokalet. Derfor tier alle stille, også de personer og myndigheder, som pligten til at oplyse må påhvile.”

Mange år efter syndefaldet og de dermed følgende konsekvenser for liv og død, fik mennesker Guds gode bud på et godt liv. I Femte Mosebog 30 kædes de sammen med både velsignelse og et langt liv – eller det modsatte: *“Jeg tager i dag himlen og jorden til vidne imod jer: Jeg har stillet dig over for livet og døden, velsignelsen og forbandelsen. Så vælg da livet, for at du og dine efterkommere må leve, og elske Herren din Gud, adlyd ham, og hold fast ved ham! Så vil du leve og få et langt liv og bo på den jord, Herren lovede dine fædre Abraham, Isak og Jakob at give dem (v. 19f).*

Det kan være fint at dyrke fitness og forsøge at spise og leve sundt. Men bare ved at leve inden for rammen af Guds gode bud – også det sjette bud – er der en langt mere omfattende sundhed at hente. Det er

Helge Hoffmann; Den, der vil gøre gældende, at seksuel afholdenhed efterfulgt af livslang troskab er det eneste sundhedsmæssigt fornuftige, kan se frem til at blive bandet eller grinet baglæns ud af lokalet

en sundhed, der omfatter hele mennesket, herunder også dets relation til Gud og andre mennesker. Dermed er der ikke garanti for et problem- eller sygdomsfrit liv. Men det medfører velsignelse her i livet og i evigheden.

Jeg tilslutter mig salmisten: "Ad den vej, du befaler, vil jeg løbe, for du har gjort mit hjerte fri" (Sl 119,32).

IBL

Heldagsskolen og forældrepligten

Mens disse linjer nedfældes, kæmper folketingspolitikkerne ihærdigt for en folkeskolereform, der indebærer indførelsen af obligatorisk heldagsskole – som andre kalder heldagsskole.

Selvom sagen ikke kun er sort eller hvid, er der for mig at se nogle alarmerende perspektiver i den tendens, som heldagsskolen er et konkret udtryk for.

Er det samfundets børn?

Jeg tænker først og fremmest på tendensen til institutionalisering af børnene. Det er allerede sådan, at hvert femte børnehaveklassebarn har en "arbejdsuge" på over 40 timer. Med heldagsskolen lægges der op til,

at staten/samfundet skal overtage endnu mere af børnenes dannelse.

Jo mere skolen, institutionen eller staten bestemmer over tiden, des mindre indflydelse har forældrene på børnenes udvikling. Men ønsker vi virkelig det? Er det samfundets børn? Hvem har ansvaret for opdragelsen og værdiformidlingen?

Som forældre – og især som kristne forældre – kan vi ikke bare overlade den slags til samfundet. Det er der da heller ingen, der ønsker ... nej, men den praktiske tidsprioritering tyder på noget andet.

Forældreretten og forældrepligten er en skaberordning. Luther siger i forklaringen til det fjerde bud i *Den Store Katekismus*, at Gud "skiller altså fader og moder fra og udmærker dem frem for alle andre personer på jorden, ... De skal nemlig ikke betragtes ud fra, hvordan de er, men ud fra Guds vilje, der har forordnet det således ... I forældremyndigheden har al anden myndighed sit udgangspunkt."

At overlade mere af børnenes dannelse til skolen er særligt problematisk, fordi skolen og staten er sekulariseret og ikke bidrager med et bibelsk normgrundlag for børnene.

I øvrigt indgik påberåbelsen af forældreretten i dannelsen af en stribe kristne friskoler i 70'erne. Man kunne ønske, at disse sko-

ler nu benytter deres frihed til at gøre noget andet end folkeskolen. Friheden dertil eksisterer stadig. De er ikke tvunget til at følge i hælene på folkeskolen med indførelsen af helhedsskolen.

Omvendt kan man sige, at hvis kristne friskoler også bliver heldagsskoler, har de dermed chancen for at bidrage med tydelige kristne værdier i opdragelsen af de børn, der vælger den skoleform – hvis man ikke forspilder mulighederne.

Forældres ansvar og pligt

Nu er det ikke bare "samfundets skyld", hvordan udviklingen er gået. Den enkelte familie har jo foretaget nogle prioriteringer af tid og økonomi, der giver grobund for institutionaliseringen. Men hvis vi hver især danner modkultur med hensyn til levestandard, komfort og boligklasse, vil der være luft i de flestes privatøkonomi til at prioritere mere tid med børnene.

Der er behov for fornyet fokus på forældreretten i skole- og samfundsudviklingen. Og der er ikke mindst behov for en forældreregeneration, der vil foretage konkrete prioriteringer, der gør det muligt at tage forældrepligten alvorligt.

Hvem vil være med til at vende udviklingen?

Godt sagt;

Megen moderne evangelikalisme har en tendens til at skildre Gud som udelukkende personlig og varm ... Man kan høre begejstrede ”kor” som ”Han er en herlig stor, vidunderlig Gud”. Desværre kommer jeg altid til at tænke på en herlig stor bamse. Sådanne ”kor” er ikke egentlig kætterske, ikke egentlig blasfemiske ... De udgør en del af et mønster af uærbødighed, overfladisk teologi og oplevelsesdomineret religiøsitet, hvilket har svækket en forfærdelig stor del af den evangelikale kristendom i den vestlige verden.

D. A. Carson

Vibeke Sode Hjorth, f. 1962
Cand.theol. 1993
Forlagschef på Forlagsgruppen Lohse

EFTERTANKEN

NÅDEN FLYTTER NOGET

AF VIBEKE SODE HJORTH

Jeg har netop set filmen *Les Misérables* i biografen. Dét er stærk forkyndelse af, hvordan nåden flytter noget i et menneskes liv!

Den alt for hårdt dømte straffefange, Jean Valjean, er nok en bitter mand, som ikke har udsigt til andet end at begå ny kriminalitet, da han bliver prøveløsladt. Men en præst, som han stjæler en masse sølvtøj fra, viser ham urimelig stor nåde: Da politiet kommer slæbende med Jean Valjean og alt sølvtøjet, siger præsten, at han faktisk har foræret Valjean det hele, men at gæsten glemte at få de flotteste ting med: to kæmpe lysestager i rent sølv.

Denne nåde forandrer Valjeans liv totalt, og han vier sit liv til at gøre godt for andre

med al den rigdom, han får opbygget. I stedet for at blive bitter over sin hårde dom bliver Valjean i stand til at tilgive sin plageånd af en fangevogter fra fængslet og hjælpe så mange fattige, han kan komme til.

Slutscenen – ja, nu afslører jeg den altså! – er Valjeans stærke bøn om, at Gud vil tage ham hjem. ”Bring mig hjem!” synger skuespilleren på smukkeste og mest rørende vis. Valjean peger ikke på sit gode og fromme liv som begrundelse for, at Gud skal tage ham hjem. Han er helt klar over, at over for Gud er han skyldig. Men præstens handling viste ham, at Gud både har tilgivet ham og endda givet ham overflod til at gøre godt over for andre.

Hvad flytter nåden i dit liv?

ER KIRKEN DET NYE ISRAEL?

AF GUNNAR JOHNSTAD

I diskussioner om forholdet "Israel og menigheden" florerer debat-klicheerne ofte – fra flere sider. Men temaet er kompliceret og kræver stor ydmyghed. Vi vil her se på nogle vigtige tekster om dette tema i Det Nye Testamente.

I debatter om forholdet mellem Israel og den kristne kirke bruges begrebet *erstatningsteologi* ofte ret upræcist. Og tilhængere af den opfattelse, som begrebet skulle dække, bruger det næppe selv. Men kernen i begrebet er, at kirken har *erstattet* Israel som Guds folk. På grund af sin ulydighed mod evangeliet har det "gamle" Israel mistet pagtsforholdet til Gud og sin særstilling i Guds frelsesplan. De er blevet byttet ud med et nyt folk: de Kristus-troende, som er

"det nye Israel", Guds eneste og sande folk. *Rest-tanken* i Bibelen komplicerer imidlertid denne tankegang. Rest-tanken går ud på, at udvælgelsen af Israel som Guds folk virkelig gøres ved *en rest* af folket. Det er udvalgt af nåde. Allerede i GT er det sådan, at Israel ikke bare er en nationalitetsbetegnelse, men betegner det "virkelige" eller "sande" Israel, som er omskåret på hjertet (5 Mos 30,6. Jer 4,4). De bøjer sig for Gud i mødet med hans åbenbarede ord.

Det er denne rest, som Esajas omtaler som "stubben", der står tilbage efter Guds dom som "en hellig sæd" (Es 6,13, jf. Mika 2,12; 5,6, som taler om "Israels rest" og "Jakobs rest"). Disse vil Herren "samle". I NT føres dette videre. Paulus kvalitetsbestemmer den "rette" jøde (norsk oversættelse) som den, der ved Ånden er "omskåret i sit

hjerter" (Rom 2,28f).

"Resten" er altså de *jøder*, som tror på Kristus og oplever løfteopfyldelsen, og løftet inkluderer *hedningers* frelse! Det er mit hovedsynspunkt, og det vil vi nu se nærmere på.

Æresnavne, ærestitler og hædersnavne på Guds folk

Når de første kristne skulle give udtryk for, hvordan de så på sig selv og det fællesskab, de var en del af, brugte de ofte betegnelser, forestillinger og billeder fra GT. Disse er eksklusivt knyttet til Israels særstilling som Guds udvalgte folk. Det er et faktum, som ikke kan tilbagevises.

Det er vigtigt at bemærke, at denne overførsel af æresnavne, der er brugt om Guds folk fra GT til NT, ikke kun relateres til jø- ➤

dekristne. At Kristus-troende jøder ses som en særlig tydeliggørelse af kontinuiteten tilbage til Guds folk i GT, er ikke overraskende. Men æresnavnene bruges også – og det er alt andet end selvsagt – i omtalen af de hedningekristne: De, som er kaldet af Gud fra mørke ind i hans underfulde lys, optages i Guds folk og får del i dette folks goder.

Lad os se nogle eksempler:

Kirken – Guds fornyede pagtsfolk

Den hyppigste betegnelse på de kristne i NT er på græsk *ekklesia* (= menighed/kirke). I Septuaginta, den græske oversættelse af GT, er dette ord ofte en oversættelse af det hebraiske *kahál*, som specielt bruges om israelitterne, særligt i begreberne "Herrens forsamling/menighed" og "Israels forsamling/menighed".

Dette begreb blev ofte brugt i tekster om ørkenvandringen (jf. i NT: ApG 7,38) og om gudstjenester, højtid eller afgørelser med religiøst indhold (jf. 4 Mos 27,17. 5 Mos 23,2. 1 Krøn 29,10. Sl 22,23. Mika 2,5). Når de første kristne anvender det græske ord *ekklesia* som selvbetegnelse, knytter de altså tilbage til gammeltestamentlig sprogbrug. Denne tilknytning er et stærkt udtryk for deres *frelsehistoriske selvforståelse*: Der er en afgørende sammenhæng og

kontinuitet mellem på den ene side GT's historie og Guds-folk og på den anden side Guds-folket i NT.

Det er i den nye pagt fortsat "Israels-folks Gud" (ApG 13,17; 3,13; 7,32), som er virksom. *Kirken* er det Guds folk, som Herren bevarer og fornyer. Det afgørende nye er, at *ekklesia* i NT er samlingen af det Guds folk, som mødes i Jesu navn. De er endetidens Israel, som er kommet til tro på Jesus som Messias, og som er opfyldelsen af Guds tanke med Israel (jf. nedenfor).

Hedningekristne er også Guds folk

Det næste eksempel på, at NT optager sprogbrug fra GT for at beskrive de Kristus-troende, er hentet fra Første Petersbrev 2,9f. Brevet er adresseret til hedningekristne menigheder i de nordvestlige dele af det nuværende Tyrkiet.

Det er påfaldende, hvor selvfølgelig og bekymringsløst æresnavne på Guds udvalgte folk, Israel, overføres på dem. Det sker uden forklaringer eller diskussioner. Vores kontroverser om det indbyrdes forhold mellem israelitterne som Guds folk i den gamle pagt og de kristne som frelsetidens Guds-folk i den nye pagt er her helt fraværende.

I stedet lyder der en tone af lovsang i disse vers, højtideligt formuleret. De lilleasiatiske

kristne overøses med gammeltestamentlige æresnavne på Guds folk. Deres status som Kristus-troende kvalificeres. Det lyder som tunge klokkeslag: De er Guds udvalgte folk, med en opgave fra ham i verden. Beskrivelserne er hentet fra to GT-steder (Es 43,20f. 2 Mos 19,6).

En udvalgt slægt. Udvælgelsen skyldes Guds suveræne kærlighedsgerning (5 Mos 7,7f).

Et kongeligt præsteskab. Som et præsteligt folk står de kristne i den store konges tjeneste.

Et helligt folk. Gud har udskilt dem og indviet dem til et liv, som viser – ved en anderledes livsform – at de tilhører ham.

Guds ejendomsfolk (norsk: dyrebare ejendom), Guds eget folk (5 Mos 14,2).

Alle disse bestemmelser er vertikale, ikke horisontale. De siger noget væsentligt om forholdet til Gud. Og der er knyttet et "for at", en opgave, til dem: De troende skal *for-kynde* – i ord og liv – Guds store og herlige gerninger og Guds frelsesværk gennem Jesus Kristus (jf. Es 43,21).

De hedningekristne beskrives med formuleringer, der er hentet fra profeten Hoseas. Hoseas' børns navne udtrykker Herrens dom over Israels-folket på grund af dets frafald og troløshed. De kaldes "Ikke-Fundet-

Bemærk; Etnisk afstamning gør ikke nogen til Guds barn; nationalitet eller tilknytning til et folk er ikke nogen garanti for at opnå frelsen

Barmhjertighed" og "Ikke-Mit-Folk". Men i sin store kærlighed forbarmer Herren sig over dem og tager dem ind i pagtsforholdet. De kaldes "I har fundet barmhjertighed" og "I er mit folk" (Hos 1,6-2,1).

De hedningekristne var også engang et "ikke-folk", men nu er de blevet Guds folk; de var engang uden barmhjertighed, men nu har de fundet barmhjertighed. Paulus citerer på samme måde (Rom 9,25f).

Hvem er "Guds Israel"?

Paulus ønsker i slutningen af Galaterbrevet 6, at "fred og barmhjertighed" må være med alle dem, som står fast på troens rette grund (alle, som "vil leve efter den regel") – og "med Guds Israel". Den sidste formulering er omdiskuteret. Den er bemærkelsesværdig; den findes ikke noget andet sted i NT.

Undertiden tolkes "Guds Israel" om *jøderne* generelt. Men det er ud fra sammenhængen en usandsynlig tolkning: I vers 15 understreger Paulus, at det, som betyder noget, hverken er at være omskåret (jøde) eller uomskåret (hedning), men at være "en ny skabning", skabt ved ordet om "vor Herre Jesus Kristi kors" (v. 14). At Paulus med "Guds Israel" skulle sigte til jøderne ville også stride mod, hvad han ellers skriver

i Galaterbrevet.

Den mest almindelige opfattelse har været, at "Guds Israel" betyder *kirken af jøder og hedninger*, forstået som "det nye og sande Israel". Denne forståelse bliver af og til præciseret i erstatningsteologisk retning: *Israel* er byttet ud med *kirken* og ophører dermed at være en national betegnelse.

Nu kender Paulus godt til tanken om "det sande Israel", dvs. de Kristus-troende, hvad enten de er af jødisk eller hedensk afstamning (jf. Fil 3,3). Men apostelen omtaler aldrig ikke-jøder som "Israel/israelitter". Han bruger denne betegnelse om det jødiske folk og dem, som tilhører det. De er "Israel efter kødet" (1 Kor 10,18), og "kød" betegner her etnicitet, jordisk afstamning og tilhørsforhold (jf. dansk oversættelse: "Israels folk").

Så når apostelen taler om *Guds Israel*, sigter han mest sandsynligt til det Israel, som er Guds, dvs. *de Kristus-troende blandt jøderne*. Og netop jøder, som kommer til tro på Kristus, viser, at Guds pagtstroskab mod sit folk står ved magt. Paulus giver udtryk for det, når han i velsignelsesønsket (Gal 6,16) bruger begreber, som vi også finder i GT, knyttet til Guds løfter ("fred" og "barmhjertighed", 2 Mos 34,6f. Es 54,10).

Kristus-troende er "Abrahams børn"

Abraham er jødernes, de omskårnes, stamfar. Men Paulus henviser til, at Abraham ikke var omskåret, da troen blev regnet ham til retfærdighed (Rom 4,10f). Altså er det ikke nødvendigt at være omskåret for at blive retfærdig for Gud: Abraham er far til *både* uomskårne (hedninger) *og* omskårne (jøder), blot de tror på Kristus.

Alle Kristus-troende er åndeligt omskåret, "i sit hjerte, i Ånden" (Rom 2,29, jf. 5 Mos 30,6. Jer 4,4). Abrahams rette efterkommer er løftets børn, børn i overensstemmelse med løftet om, at Sara skal føde en søn (1 Mos 18,10). Etnisk afstamning gør ikke nogen til Guds barn; nationalitet eller tilknytning til et folk er ikke nogen garanti for at opnå frelsen.

Løftet til Abraham (1 Mos 12,3) blev opfyldt, da *Jesus* kom (jf. Gal 3,1-4,7). Guds ord har ikke slået fejl: Løftet er gået i opfyldelse inden for det historiske Israel. Gud gav løfterne til Abraham og hans afkom, dvs. Kristus (Gal 3,16). Og han har handlet med Israel i Israel, dvs. på de jøde-kristne.

Skillemuren er nedrevet

Efeserbrevet 2,11-22 er et vigtigt afsnit, når det gælder forståelsen af, hvordan de man- ➤

Mange steder i NT skildres Jesus som den, som har erstattet den rolle, som templet havde i GT. Her kan vi med rette tale om erstatningsteologi!

ge overførsler i NT af gammeltestamentlige Guds-folk-betegnelser til den kristne menighed er tænkt teologisk.

Paulus bruger et billede fra templet i Jerusalem for at anskueliggøre forholdet mellem jøder og hedninger. En halvanden meter bred mur i templet markerede adskil-

lelsen mellem hedningernes og jødernes forgård. Det var under dødsstraf forbudt for hedningerne at gå inden for muren, ind på selve tempelområdet. De var fremmede for hinanden, ja, fjender. En gruppe var "nær", og en gruppe var "langt borte". Hedningerne omtales som statsløse udlændinge

(2,19), der er "udelukket fra borgerret i Israel" (2,12).

Men med sin død på korset rev Kristus skillemuren ned. Han forsonede fjenderne, begge grupper, med Gud og stiftede fred. Af jøder og hedninger skabte han "et nyt menneske", en ny menneskehed. Når Pau-

Guds universelle frelsesplan; Udvælgelsen af Israel var aldrig bare for Israels-folkets egen skyld, men den var for folkeslagenes skyld

lus beskriver, hvor dramatisk hedningernes situation er ændret i og med Kristi frelsesværk, siger han, at de er blevet "de helliges medborgere" (2,19).

"De hellige" betegner her sandsynligvis de jødekristne. De virkeliggør iflg. apostelen (jf. Rom 9-11) på en særlig måde løfterne til fædrene.

Til sidst i afsnittet om Kristus, som forener hedninger og jøder til det ene og sande Guds folk, omtales dette folk som "et helligt tempel i Herren" og "en bolig for Gud i Ånden" (2,21f). Gud bor hos sit genløste folk af jøder og hedninger. Mange steder i NT skildres Jesus som den, som har *erstattet* den rolle, som templet havde i GT. Her kan vi med rette tale om *erstatningsteologi!*

Det tredje folk – det ene Guds-folk

Sådan opstår der et nyt folk, et tredje folk: Kristus-folket, jf. den tredeling af menneskeheden, som Paulus bruger: *jøder, grækere, Guds menighed* (1 Kor. 10,32). Menigheden/kirken er da det ene, sande Guds folk af jøder og hedninger i frelseshistorisk kontinuitet med GT og med del i det nye, som kom med Kristus.

Guds menighed, kirken, er Guds-folket, som sammen glæder sig over frelsen i Kristus (jf. Rom 15,10. Matt 8,5-13). *For hed-*

ninger, som bliver kristne, indebærer indlemmelsen i Guds folk, at de får del i Israels goder. *For jøder*, som bliver kristne, indebærer det, at løfterne til Israel gennem Abraham, Moses og David opfyldes. "Kristus er blevet tjener for de omskårne for at vise, at Gud har talt sandt, og for at stadfæste løfterne til fædrene" (Rom 15,8).

Fortællingen om officeren i Kapernaum (Matt 8,5-13) viser også dette centrale punkt: Frelsen åbner sig også for hedningerne. Men det sker i fællesskab med Israels-folkets fædre: Abraham, Isak og Jakob. Disse er værter ved festmåltidet i det fuldendte Guds rige, og de optager hedningerne i bordfællesskabet. Men "Israel efter kødet" kommer ikke ind, fordi det har forkastet Guds afgørende udsending (jf. lignelsen om de onde vinbønder, Matt 21,43). Underforstået: De, som alligevel "tog imod ham" blandt jøderne, er med (Joh 1,12).

Udvælgelsen står fast

For Paulus blev det et problem: Hvorfor har det store flertal af jøderne stillet sig afvisende over for evangeliet? Han viser et stort personligt engagement (Rom 9,1-5;10,1). Spørgsmålet piner og plager apostlen og fylder ham med stor sorg. For der er jo så få af hans jødiske brødre, som tror på Jesus

som Kristus.

Men Paulus er helt afklaret om, at Guds udvælgelse af og frelsesvilje med det jødiske folk fortsat står ved magt. Gud fortryder ikke sit kald og sin udvælgelse af sit folk (Rom 11,29). Men udvælgelsen af Israel var aldrig bare for Israels-folkets egen skyld, men den var for *folkeslagenes* skyld. Den er et led i Guds universelle frelsesplan. Målet er, at velsignelsen gennem dette folk og de særskilte løfter, Gud gav dem, *skulle bringes til hele jorden*.

I det, som er kaldt *missionsbefalingen i GT*, udtrykkes det sådan: "Det er ikke nok, at du som min tjener skal genrejse Jakobs stammer og føre Israels overlevende hjem; derfor gør jeg dig til et lys for folkene, for at min frelse skal nå til jordens ende" (Es 49,6). Det svarer til gamle Simeons ord om Guds frelse i Jesus Kristus: "et lys til åbenbaring for hedninger og en herlighed for dit folk Israel" (Luk 2,32).

Denne Guds frelsesplan virkeliggøres i en åbenbaringshistorie, hvor Jesus er den endelige åbenbaring, som bekræfter Guds frelsesløfter: "Ikke sådan at forstå, at Guds ord er slået fejl. Det er ikke alle, som kommer fra Israel, der er Israel, og det er heller ikke alle Abrahams efterkommere, der er hans børn – det hedder jo: 'Det er

Bemærk; Nu-perspektivet ophæver ikke løfterne til Israel, men bekræfter og udvider dem

efter Isak, dine efterkommere skal have navn" (Rom 9,6f).

Guds løfter til Israel har fået deres "ja og amen" i Kristus (2 Kor 1,20). Altså har Gud opfyldt og bekræftet – ikke ophævet! – sine frelsesløfter. Ved sit ja til Kristus viser Guds sin trofasthed. Det, han havde lovet, "har han også magt til at gøre" (Rom 4,21). Jesus er den Messias, som var lovet.

Denne bekræftelse af frelsesløfterne i Kristus har konsekvenser:

for jøderne indebærer det, at det alene er ved troen på Jesus Kristus og den retfærdighed og nåde, som gives derved (jf. Rom 4,13-16), at de bevares som Guds folk. Guds løfter kan altså ikke ses løsrevet fra Kristus (jf. Rom 4,13-15. Gal 3,6-29). Der findes ikke nogen special-pagt for Israels folk, som gør Guds ja i Kristus overflødig. Der er for dem som for hedningerne kun én frelsesvej: troen på Jesus Kristus, jf. Paulus' ord om, at det er hedningernes *tro på evangeliet*, som gør, at de "fik deres plads" (Rom 11,20), og at jøderne igen vil blive podet ind blandt grenene, som var brækket af, "hvis de ikke bliver ved i deres *vantrø*" (Rom 11,23).

for hedningerne indebærer det, at de i troen på Jesus bliver delagtige i de løfter, som Gud har givet det jødiske folk (jf.

Rom 11,11-24. Ef 3,6).

Selv om folket forkaster Kristus, forkaster Gud ikke dette folk. Han vil sørge for, at jøderne kommer med i Guds sande Israel: Abrahams børn, som tror på Kristus.

Israels særstilling – og landet

I mange sammenhænge – også lutherske – er det normalt at betone, at alle folkeslag er ligestillede, efter at Kristus kom. Jøderne ligestilles altså med andre folk. Løfterne forstås som eksklusivt knyttet til kirken.

Men historiske realiteter bruges gerne imod dette syn: Gud har vist sin trofasthed mod det jødiske folk. På en mærkelig måde har det bestået som folk i over 1900 år. Tilbageførelsen til landet og oprettelsen af staten Israel i 1948 er et konkret udtryk for denne Guds trofasthed. Hans fortsatte trofasthed er specielt knyttet til udvælgelsen.

Men her må vi understrege selve hovedsagen: At jøderne må nå målet for deres udvælgelse og komme med i Kristus-folket. Jeg mener, at oprettelsen af staten Israel kun *indirekte* har relevans her. Men den er ikke direkte knyttet til Kristi frelsesgerning.

I GT hænger "folk" og "land" nøje sammen: Landet er frelsens sted, hvor folket lever som Guds folk og har templet som sit

centrum. I NT er frelsesstedet ikke længere et land, men en person: Jesus Kristus.

Men skal Israel bestå som folk, må det samles geografisk. Guds frelsesplan for dem står fast: De skal "komme fuldtalligt ind", de skal "blive modtaget", de skal "blive podet tilbage på deres eget oliventræ", Gud skal forbarme sig over dem "alle", "hele Israel skal frelles" (Rom 11,11-32). Denne frelsesplan kan vanskeligt tænkes realiseret uden landet.

Profeti virkeliggøres gennem kristen mission

Under apostelmødet i Jerusalem citerer Jakob profeten Amos og siger: "Simeon har fortalt, hvordan Gud allerede har sørget for at skaffe sig et folk af hedninger for sit navn. Og dette stemmer overens med profeternes ord, sådan som der står skrevet: 'Derefter vender jeg tilbage og genopbygger Davids faldne hytte; jeg genopbygger det, der er revet ned, og genrejser den, så at de øvrige mennesker kan søge Herren, alle de folk, som mit navn er nævnt over, siger Herren, som har gjort dette kendt fra evighed af'" (ApG 15,14-18).

Apostelmødet i Jerusalem i år 49 e.Kr. er et af de vigtigste møder i kirkens historie med ét punkt på dagsordenen: Hvilke be-

tingelser skal stilles til hedningekristne, for at de skal blive fuldgylde medlemmer af Jesu menighed? Skal hedninger blive jøder for at blive (ægte) kristne?

Jakob begynder altså sit indlæg med et skriftcitater. Han ser løftet opfyldt, ved at der findes et Israel, som tror på Jesus. *Dermed* genrejses "Davids faldne hytte". Den genrejning er en nødvendig forudsætning for, at også hedningerne kan indlemmes i Israel og få del i velsignelsen. Det var Guds gamle plan, at han skulle "skaffe sig et folk af hedninger for sit navn". I og med Jesu opstandelse har Gud opfyldt løftet og realiseret sin gamle plan. Han har "skaffet" sig et sådant folk.

Oprindeligt var Amos-profetien (Am 9,11) et ord om, at Israel, Davids hus/hytte, på ny skulle genoprettes, efter Guds dom. Derefter skulle det også omfatte hedningerne ("alle dem i det fjerne", ApG 2,39). De ("de øvrige mennesker") skal søge – og finde! – Herren (ApG 15,17).

Guds løfter til Israel opfyldes altså i flere dimensioner. Der er et åbenbaringshistorisk "før" – løfternes opfyldelse i den gamle pagt – og et "nu" – løfternes opfyldelse i den nye pagt ved Jesus. Nu-perspektivet ophæver ikke løfterne til Israel, men bekræfter og udvider dem.

Profeternes vision om, at i "de sidste dage" skal hedningerne slutte sig til Israels Gud, bliver virkelighed gennem den kristne mission (jf. Zak 2,15).

Et misforstået Jesus-ord

Lad os til sidst se på et ofte misforstået Jesus-ord i lignelsen om vinbønderne og arvingen (Matt 21,33-46): Når vingårdens herre kommer, skal han tage vingården fra dens oprindelige forpagtere, bortforpagte vingården til andre forpagtere, som "vil give ham høsten, når tiden er inde"! Guds rige skal "tages fra jer og gives til et folk, som bærer dets frugter".

Dette er blevet brugt erstatningsteologisk til at sige, at den kristne kirke har erstattet Israel som Guds folk; det jødiske folks plads i Guds frelseshistorie er et afsluttet kapitel.

Men her er det på sin plads at understrege, at det er folkets *religiøse ledere* – "jer" – der tiltales (v.43). De har forkastet Guds egen søn. Jesu rige skal blive taget fra *dem*. "Folket", som bærer rigets frugt og derfor overtager det, er næppe en anden nation. Det er Messias-folket, kirken, i betydningen: Jesus-troende jøder (inkl. Jesus-troende hedninger). Overdragelsen sker fra jødiske ledere til nye jødiske ledere! Denne tolkning er i tråd med de vigtigste afsnit i

Gunnar Johnstad, f. 1946

Cand.theol. 1971

Førsteamanuensis i NT på NLA Høgskolen Bergen

Paulus-brevene om forholdet mellem Israel og kirken.

Bidrag til videre drøftelse

Hermed har jeg forsøgt at give et bibelteologisk bidrag til drøftelsen af et dagsaktuelt tema. Svaret på spørgsmålet i overskriften udtrykkes ikke gennem et ja eller et nej. Svaret er mere kompliceret. Der må siges mere. Og det har jeg prøvet her.

Det historisk-etniske Israel, dvs. det jødiske folk, er fortsat løftetets folk, som Gud har en plan med i frelseshistorien. Alle løfterne i GT er derfor ikke overført til kirken som "det nye Israel", der erstatter det gamle.

Samtidig må Israels plads i Guds plan ses i lyset af, at *Jesus* er den lovede Messias. Guds løfter kan altså ikke betragtes løsrevet fra Kristus (jf. Rom 4,13-25; 9,4. Gal 3,6-29). Det er alene ved troen på ham, det jødiske folk bevares som Guds folk.

Mit ønske er, at mødet med disse bibelske tekster bliver en hjælp for tanke og tro – og videre debat.

FOR TROEN

MED JESUS TIL FEST

AF PETER E. NISSEN

Jeg har for nylig genset det afsnit af TV-serien *Matador*, hvor FASTER Anna kommer på besøg hos familien Skjern. Det var forventet med en hvis gru, for jeg husker hende som den sorte, fordømmende person, som vi missionsfolk ofte er blevet betragtet som.

Stor var derfor min overraskelse, da jeg ved gensynet måtte konstatere, at jeg faktisk i dag (i 2013) er mere enig med FASTER Anna, end jeg havde forventet. Jo, hun mangler indføling, og hun begår nogle dumme sociale fejl i sin omgang med familien, men jeg havde faktisk sympati for hende, da hun vinker farvel til sine brødre med ordene: "jeg vil bede for jer."

Mens TV-serien mest får troslivet til at

fremstå som et spørgsmål om opvækst og kultur, rejser Annas besøg hos familien nogle vigtige spørgsmål til os, som mener, at der er mere end det på spil.

Jesus som eksempel

Nogle eksempler fra Jesu liv kan hjælpe os til at finde vej i denne vigtige dialog mellem Anna og familien:

Men hvad skal jeg sammenligne denne slægt med? Den ligner børn, der sidder på torvet og råber til de andre: Vi spillede på fløjte for jer, og I dansede ikke; vi sang klagesange, og I sørgede ikke. For Johannes kom, han hverken spiste eller drak, og folk siger: Han er besat. Og Menneskesønnen kom, han både spiser og drikker, og folk siger: Se den frådser og dranker, ven med toldere og syndere!" (Matt 11,16–19).

Mens Jesus sad til bords i huset, kom der mange toldere og syndere og sad til bords med ham og hans disciple. Da farisæerne så det, spurgte de hans disciple: "Hvorfor spiser jeres mester sammen med toldere og syndere?" Men da Jesus hørte det, sagde han: "De raske har ikke brug for læge, det har de syge. Gå hen og lær, hvad det vil sige: 'Barmhjertighed ønsker jeg, ikke slagtoffer.' Jeg er ikke kommet for at kalde retfærdige, men syndere. (Matt 9,9–13).

Brodden vender mod FASTER Anna

Ud fra disse tekster tyder det på, at Jesus også ville være blevet ramt af FASTER Annas anklage om at 'more sig' for meget. Dermed vil hendes kritik falde i samme kategori som farisæernes, som i begge tekster blev dømt af Jesus for at være inkonsekvente og

Peter E. Nissen, f. 1976

Mag.art i musikvidenskab 2005 og Master i teologi 2011

Bor og arbejder i Community of the Resurrection i Mirfield, England

ukærlige. Sådan kommer Anna også til at fremstå, fordi hun har alt for travlt med at fordømme familiens adfærd frem for at elske dem som sig selv (jf. Matt 22,39).

Hendes spørgsmål om, hvor Jesus var henne ved denne konfirmation, bliver dermed vendt mod hende selv. Ud fra de bibelske beretninger kan man svare, at Jesus netop var til stede i glæden og i de mange smukke ting, som familien omgav sig med. Dette er en støtte til Mor Ingeborgs livsglæde og ønske om at gøre livet smukt og glad.

Anna ønskede at vinde sin familie for Kristus, men i stedet for som Jesus at vise dem oprigtig kærlighed, der hvor de er, og glæde sig med dem, har hun travlt med at lave dem om efter en bestemt standard, som de ikke forstår.

Derfor kommer, at Annas manglende indfølingsevne netop får livet til at fremstå jammerligt. Familiens kulturåbne og 'letsindige' adfærd bliver nærmere opfattet som syndig end som livsglad, selvom den jo ikke kan siges at være syndig i sig selv. Derfor mislykkes hendes ærinde.

FASTER Anna har et vigtigt ærinde

På den anden side har FASTER Anna et ærinde, som er meget vigtigt og relevant.

Det fremgår tydeligt, at på trods af In-

geborgs sympatiske omsorg og livsglæde er familiens kristentro på vej ud. Når Anna spørger, hvor Jesus var henne ved festen, handler det jo om det manglende åndelige liv omkring Kristus i familiens skød. Havde det stået centralt, kunne man med Anna forvente, at familien havde inddraget Gud i festen på en eller anden måde.

Men Mads synes ikke at kunne koble forbindelsen mellem sit ansvar over for Gud, og den rigdom og familie han har fået, og børnene har heller ikke et positivt syn for at lade Jesus guide dem i den verden, som de ønsker at erobre.

Derfor er det ikke kun Anna, som rammes af Jesu kritik af farisæerne. Den inkluderer også farisæernes – og Mads Skjerns – afvisning af Johannes Døbers ransagende budskab om omvendelse. Tiden var rigtignok kommet til, at familien Skjern burde besinde sig på deres liv med Gud. Her kunne konfirmationen være en god anledning. Da Anna minder dem om det, forhærder Mads sig og tager ikke ansvar for sin families åndelige liv.

Hvad kan vi lære?

Historien om FASTER Annas besøg hos familien Skjern sætter fokus på tre vigtige områder for os at huske på:

1. Mads Skjerns kristenliv er på grund af hans rigdom og vellevned blevet udhulet til døde skikke og vaner. Da han skal stå til regnskab for sin tro, har han ikke rigtigt noget at byde på. På trods af Ingeborg Skjerns sympatiske væsen og livsglæde har hun heller ikke mere at give videre til børnene, hvorved kristentroen går tabt i familien og i overrækkelsen til næste generation.

2. FASTER Annas ransagende budskab går tabt og misforstås på grund af hendes manglende indføling og evne til at møde familien i kærlighed, der hvor den er. I desperation ender hun i en ukærlig og urimelig dømmesyge over for Ingeborg.

3. Til gengæld er hendes ærinde – at have Jesus med i al vores gøren og laden samt frygten for åndelig udglidning – stærkt relevant og vigtig. Annas omsorg for familiens åndelige ve og vel er på sin plads, og den skal vi ikke blive for hurtigt færdig med. Hendes smerte og afmagt ved afrejsen over familiens situation leder hende i en retning, som ligger nærmere Jesu reaktion over for den forhærdede og fortabte flok.

Når det handler om at være på den rette vej, bliver vi alle små. Men vi er samtidig *i kærlighed* kaldede til at formane og opmuntre hinanden i den fælles rejse mod målet.

FOR TROEN

MALAKIAS – GUDS SENDEBUD
TIL FOLKET I

BIBELREFLEKSION

AF INGOLF HENOCH PEDERSEN

I bund og grund er der ikke så stor forskel på Malakias' tid og vores tid. Vi vil se nærmere på profetbogens indhold i denne artikel og i de to kommende numre af *Budskabet*. Vi vil forsøge at lytte os ind til relevansen af Malakias' budskab for vores moderne tid.

Måske erkender vi dermed, at det "nye" i vores tid slet ikke er så nyt og epokegørende, som vi selv tror. Måske vil vi sidde tilbage med en stærk følelse af at blive involveret i konfrontationen mellem den evige, guddommelige verden og en verden, der i uhyggelig grad er præget af den fordærvede menneskenatur.

Profeten og samtiden

"Et profetudsagn. Herrens ord til Israel ved Malakias ..." (Mal 1,1).

Malakias (hebraisk: Malaki) er et underligt navn ... ja, er det overhovedet et navn? Vi kender ingen anden i Det Gamle Testamente eller i samtiden i øvrigt med det navn. Er det måske snarere en titel? Ordret betyder det: *mit sendebud* eller *min engel*. I kapitel 3, vers 1 står der: "Se, jeg sender *min engel* ..." Skjuler profeten sig mon bag et navn, som slet ikke er et navn, når det kommer til stykket? I så fald må det tjene som en stærk understregning af, at det er budskabet, som profeten formidler, der er det vigtige; ikke sendebuddet. Han må selv træde tilbage i forhold til det budskab, han

skal formidle.

Vi leder også forgæves efter en indledende tidsangivelse for Malakias' budskab. Vi kan derfor ikke sige noget eksakt om det. Meget tyder på, at vi befinder os ca. 100 år efter perserkongen Kyros' berømte bekendtgørelse (539 f.Kr.), hvori han overraskende gav jøderne i hans rige tilladelse til at vende hjem til deres land og genopbygge Juda og Jerusalem efter eksilet i Babylon. Templet var nu genopført. Offertjenesten var i fuld gang. Folkets ledere, Ezra og Nehemias, var gået i spidsen for en tiltrængt åndelig reformation blandt de hjemvendte jøder.

Derefter var alt faldet til ro. Ezra og Nehemias var borte. De begivenhedsrige dage og de store underes tid var forbi. Der skete ikke noget af større betydning: Gud, har du

Herrens komme; Det er da dræbende at skulle gå og vente på noget stort, som samtidigt føles så fjernt

glemt os? Hvad blev det til med opfyldelsen af løfterne om den kommende messianske frelsestid? Hvor var den herlighed blevet af, som ifølge profeten Haggaj var forbundet med opførelsen af Herrens tempel (Hag 1,8)? Skulle Herrens herlighed ikke komme til hans tempel? De spejdede efter det, men så det ikke. Hvilket antiklimaks! Og folket blev grebet af desillusion og apati. Hvor længe skulle de behøve at bare vente på de nye tider?

Lyder det bekendt – hen ved 2500 år senere? Mange vil utvivlsomt sige i dag: Der sker så lidt, i hvert fald her hos os. Ude i verden er der nok store vækkelser. Men ikke her, hvor jeg bor. Her er det svært at få øje på, at der sker noget som helst af betydning. Det går snarere den forkerte vej – åndeligt set. Hvor er aposteltidens under og vækkelsernes Gud? Og hvad bliver det egentlig til med Herrens komme? Som man spurgte allerede på apostelen Peters tid: "Hvad bliver der af løftet om hans komme? Siden vore fædre døde, er alt jo blevet ved at være, som det var fra skabningens begyndelse" (1 Pet 3,4). Det er da dræbende at skulle gå og vente på noget stort, som samtidigt føles så fjernt.

Så sker det let, at man mister kontakten og forbindelsen til den levende Gud. Man dræ-

nes for forventning og begejstring. Al kraft og entusiasme forsvinder, og man sidder desillusionerede tilbage. Der sættes snart spørgsmålstejn ved alt. Guds ord mister sin autoritet. Og glæden og begejstringen ved at tjene Gud forsvinder lige så langsomt.

Guds uforanderlige kærlighed

"Jeg elsker jer, siger Herren.

I spørger: 'Hvordan elsker du os?'

Esau er jo Jakobs bror, siger Herren, men jeg elsker Jakob og hader Esau."

(Mal 1,2).

Budskabet til det folk, der utålmodigt spurgte efter, hvor Gud var blevet af, og om hans ord overhovedet havde nogen gyldighed længere, kan sammenfattes i Herrens ord: "Jeg, Herren, er ikke blevet en anden" (Mal 3,6). Gud var ikke blevet en anden, og hans ord til sit folk var derfor også det samme som før. Det havde ikke behov for revision.

Men folket var i den grad blevet kyniske, så de satte spørgsmålstejn ved selv det mest grundlæggende af det, Gud før havde sagt og stadfæstet i sit ord. Malakias' budskab får karakter af noget, der kan ligne en spørgeleg. Men det er alt andet end en leg, når Malakias gengiver folkets spørgs-

mål og indvendinger over for selv de mest basale ting i Guds åbenbaring. Det hele får også form af en dialog, hvor Gud svarer på de spørgsmål og indvendinger, som folket rejser. På den måde kommer Malakias' budskab til at afspejle det miljø og den stemning, der rådede i folket. Alt blev problematiseret, og ingenting blev længere betragtet som fast og ufravigelig sandhed. "Nej, vi må tilpasse os tidens udfordringer og krav," var parolen. "Vi kan ikke stå fast ved noget, bare fordi Gud engang har sagt det."

Hvad er det første tegn på et sådant frafald? At der bliver sat spørgsmålstejn ved Guds kærlighed. At mennesker bliver ufølsomme, ligegyldige og tvivlende over for, om Gud stadig elsker os. Det begynder ikke med fornægtelse af andre bibelske sandheder eller med fravigelse fra at følge en kristen moral, men det begynder med det, som er selve "hjertet" i det hele: budskabet om Guds uforanderlige kærlighed til os. Alt andet vil komme som en følge af, at budskabet om Guds kærlighed ikke længere har magten i vores hjerter og ikke længere er i stand til at varme os.

Ufortjent udvælgelse

Guds svar på Israels indvending mod, at han skulle elske dem, var en henvisning til Guds ➤

Til eftertanke; Vises der større respekt for det hellige blandt tilhængere af fremmede religioner, end der gør hos os i den kristne kirke?

Folket fortsatte – rutinemæssigt – med at ofre til Herren, men tog det ikke så nøje, hvordan de gjorde det. Det gad de, rent ud sagt, ikke at gå så højt op i.

suveræne og helt ufortjente udvælgelse af Israel som sit ejendomsfolk. Det skete i kærlighed, og betød samtidigt, at de skulle være omfattet af hans kærlighed hele vejen – trods fald og svigt og nederlag. På den måde skulle Israel åbenbare dybet af Guds kærlighed til hele verden.

Edomitterne fik ikke samme plads og rolle i Guds frelsesplan, hvilket her kommer til udtryk, ved at Gud siger: "jeg elsker Jakob og hader Esau." Det fremgår af andre steder i Skriften, at Israels udvælgelse også i sin tid skulle bringe Esau (og andre hedningefolk) ind under Guds kærlighed i Kristus, fordi hans frelsesvilje gælder alle. Læs og overvej i den forbindelse Apostlenes Gerninger 15,13-21.

Men Israel var selv blevet blind for Guds kærlighed. Deres utaknemmelighed over for Guds tidligere velsignelser havde gjort dem blinde over for han nutidige velsignelser og hans kærlighed til dem. De havde derfor brug for at blive mødt med den radikale kærlighedserklæring, som Herrens sendebud Malakias åbner sit budskab med: "Jeg elsker jer, siger Herren."

Det er også her, det begynder for os. Trods alt, hvad vi kan finde på af indvendinger og ting, der skulle tale imod, er også vi elskede af Gud. Spørger vi ligesom Israels folk

på Malakias' tid: "Hvordan elsker du os?," så er svaret fra Gud, at han har udvalgt os for at vise os nåde og barmhjertighed og vist sin kærlighed til os ved at lade Kristus gå i døden for os som de syndere, vi er (jf. Rom 5,8).

Uden den vished om Guds kærlighed i Kristus, vil vi være prisgivet os selv og vores egne hjerters tanker og påfund, og vi vil ende i den samme form for slatten og halvhjertet gudsdyrkelse, som Israels folk i det følgende – med deres præster i spidsen – bliver anklaget for.

Et halvhjertet og slattent præsteskab

"En søn ærer sin far og en træl sin herre.

Men er jeg far, hvor er da min ære?

Og er jeg herre, hvor er da frygten for mig?

Sådan siger Hærskarers Herre til jer præster, der ringeagter mit navn.

I spørger: 'Hvordan ringeagter vi dit navn?'

I bringer uren føde på mit alter!

I spørger: 'Hvordan gør vi dig uren?'

Det gør I, når I siger: 'Herrens bord må man godt ringeagte!'

Når I bringer blinde dyr som ofre, er det så ikke noget ondt?

Når I bringer halte og syge dyr, er det så ikke noget ondt?

Ingolf Hensch Pedersen, f. 1948

Teol.kand. 1976

Tidl. leder af Menighedsfakultetet, valgmenighedspræst m.m.

Prøv at bringe det til din statholder! Tror du, han vil tage nådigt imod dig og vise dig velvilje? siger Hærskarers Herre.

Men formild dog Gud, så han kan være os nådig!

Når det er jer, det kommer fra, vil han så vise jer velvilje? siger Hærskarers Herre.

Gid en af jer ville lukke døren, så I ikke tændte min alterild forgæves.

Jeg bryder mig ikke om jer, siger Hærskarers Herre, og jeres offergave tager jeg ikke imod.

Fra øst til vest er mit navn stort blandt folkene. Overalt bliver der tændt offerild og bragt rene offergaver i mit navn, for mit navn er stort blandt folkene, siger Hærskarers Herre.

Men I vanhelliger det, når I siger: 'Herrens bord er urent, og hans føde må man godt ringeagte.'

I siger: 'Hvilket besvær!' og blæser på det, siger Hærskarers Herre. I kommer med stjålne dyr og med de halte og syge og bringer dem som offergave. Skulle jeg tage imod det fra jer? siger Herren.

Forbandet den bedrager, der har lovet Herren et handyr af sin hjord, men i stedet ofrer et lemlæstet dyr. For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene!"(Mal 1,6-14).

Forbandet den bedrager, der har lovet Herren et handyr af sin hjord, men i stedet ofrer et lemlæstet dyr. For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene!"(Mal 1,6-14).

Forbandet den bedrager, der har lovet Herren et handyr af sin hjord, men i stedet ofrer et lemlæstet dyr. For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene!"(Mal 1,6-14).

Forbandet den bedrager, der har lovet Herren et handyr af sin hjord, men i stedet ofrer et lemlæstet dyr. For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene!"(Mal 1,6-14).

Forbandet den bedrager, der har lovet Herren et handyr af sin hjord, men i stedet ofrer et lemlæstet dyr. For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene!"(Mal 1,6-14).

Forbandet den bedrager, der har lovet Herren et handyr af sin hjord, men i stedet ofrer et lemlæstet dyr. For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene!"(Mal 1,6-14).

Forbandet den bedrager, der har lovet Herren et handyr af sin hjord, men i stedet ofrer et lemlæstet dyr. For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene!"(Mal 1,6-14).

Det var situationen i Israel på Malakias' tid, hvor folket som helhed var blevet så inderligt trætte af at vente på Herren og ikke længere levede i et varmt og inderligt kærlighedsforhold til ham. Det kom – konsekvent nok – til at præge den måde, hvorpå man siden tjente ham. Man syntes ikke, at det var umagen værd. Når de alligevel fortsatte – rent rutinemæssigt – med at udføre deres ofringer og ritualer, tog de det ikke så nøje, hvordan de gjorde det. Det gad de, rent ud sagt, ikke at gå så højt op i.

Respekt for det hellige

De viste dermed ringeagt for Herrens eget navn og dermed for Herren selv. Og præsterne gik foran i det. Det er chokbudskabet fra Gud gennem hans sendebud, Malakias.

Når Guds bord gøres urent, så er det Gud selv, de gør urent. Det er ikke en fejloversættelse, når præsterne i vers syv spørger:

"Hvordan gør vi dig urent?" Præsterne har netop fattet pointen: de bliver anklaget for at gøre Guds navn urent og trække det ned i sølet, når de accepterer halte og syge dyr som offergaver til Herren. De gør alteret til en mødding for afbrænding af affald, stik imod Guds bestemmelser for ofringerne (jf. 5 Mos 15,21), og de viser dermed dyb foragt for Herrens navn.

Når Guds bord gøres urent, så er det Gud selv, de gør urent. Det er ikke en fejloversættelse, når præsterne i vers syv spørger:

"Hvordan gør vi dig urent?" Præsterne har netop fattet pointen: de bliver anklaget for at gøre Guds navn urent og trække det ned i sølet, når de accepterer halte og syge dyr som offergaver til Herren. De gør alteret til en mødding for afbrænding af affald, stik imod Guds bestemmelser for ofringerne (jf. 5 Mos 15,21), og de viser dermed dyb foragt for Herrens navn.

Når Guds bord gøres urent, så er det Gud selv, de gør urent. Det er ikke en fejloversættelse, når præsterne i vers syv spørger:

"Hvordan gør vi dig urent?" Præsterne har netop fattet pointen: de bliver anklaget for at gøre Guds navn urent og trække det ned i sølet, når de accepterer halte og syge dyr som offergaver til Herren. De gør alteret til en mødding for afbrænding af affald, stik imod Guds bestemmelser for ofringerne (jf. 5 Mos 15,21), og de viser dermed dyb foragt for Herrens navn.

Når Guds bord gøres urent, så er det Gud selv, de gør urent. Det er ikke en fejloversættelse, når præsterne i vers syv spørger:

De viser langt større respekt for de menneskelige ordninger og ville ikke drømme om at møde op hos deres persiske statholder og betale afgifter til ham i form af halte og syge dyr. Skulle Gud ikke have det første og det bedste – og ikke bare det, som blev til overs, når de havde tilgodeset sig selv?

Får Herren det første og det bedste i vores liv? Eller må han være tilfreds med at få, hvad der mere eller mindre tilfældigt bliver tilovers til ham, når vi har foretaget vores øvrige prioriteringer? Hvor er respekten for Herrens navn, som springer ud af den kærlighed til ham, der er et gensvar på hans kærlighed til os? Er vi blevet lige så skødesløse og ligegyldige med, hvad vi bringer Herren, som man var i Israel på Malakias' tid?

At Gud måtte henvise til den respekt, som man ofte kunne finde i hedenske sammenhænge – i modsætning til den foragt for Gud og hans navn, som man fandt i Israel, er et andet led i den "chokterapi," som folket og dets præster her udsættes for.

Også hos os må dette mane til eftertanke: Vises der større respekt for det hellige blandt tilhængere af fremmede religioner, end der gør hos os i den kristne kirke?

"For jeg er en stor konge, siger Hærskarers Herre, og mit navn frygtes blandt folkene."

Om bogen; Hvis du vil udfordres på din (passive) holdning til abort, så bør du læse den

AF AMALIE PUGGAARD POULSEN

Veer

Kitty Dahl
Fokal, 2013
272 sider, kr. 249,95

En roman om abort – skrevet af en abortmodstander! Det lyder umiddelbart som en ret forudsigelig bog. Og når du læser den, er abortmodstanden da også tydelig – men ikke ensformig.

Jeg synes nemlig, Kitty Dahl formår at nuancere sit budskab og give et varieret

indblik i argumenter, motivation og dilemmaer, når det gælder abortdebatten.

Personerne er lidt for konstruerede

I romanen bliver vi præsenteret for en lang række personer, som på den ene eller anden måde er involveret i abortspørgsmålet. Enkelte af dem er gengangere fra den foregående roman *Valget*, som det dog ikke er en forudsætning at have læst. Vi møder især personer, der er involveret i den politiske kamp, men også kvinden, der demonstrerer egenhændigt foran sygehuset, teenageren, der ved et uheld er blevet gravid, og ægteparret med den mongole søn.

Bogens handling springer mellem de forskellige personer – og deres indbyrdes møder – hvilket giver et vist flow, men også har den ulempe, at personerne ikke rigtig får lov at udfolde sig. Især i bogens første halvdel irriterede jeg mig over, at alt, hvad personerne gjorde og sagde, havde noget med abort at gøre. Jeg savnede, at personerne blev omtalt lidt mindre konstrueret og mere nuanceret. Efterhånden bliver personerne dog mere troværdige.

Involverer og tvinger til at tænke

Der er nok mange, der – som jeg – er abortmodstander, hvis man bliver spurgt, men

som ikke blander sig i debatten eller på nogen måde aktivt arbejder imod abort. Måske af frygt for at virke fanatisk, eller måske fordi abortspørgsmålet ikke har været tæt på. Derfor var det nok heller ikke en bog, jeg af mig selv havde valgt at læse.

Men jeg må sige, at bogen formåede at involvere mig. Dens debatter tvang mig til at tænke: Hvad ville jeg have sagt, hvis jeg var i den situation? Og er abortens alvor og omfang virkelig gået op for mig, siden jeg forholder mig så passiv eller negligerende?

Bogen kommer ikke med nogen endegyldige svar på, hvordan abortkampen skal kæmpes, men giver masser af bud på, fra hvilke vinkler der kan tages fat. Det betyder også, at bogen ikke har et egentligt klimaks. Den slutter ligeså brat, som den begyndte.

Hvis du vil udfordres på din (passive) holdning til abort eller have viden om, hvordan abort håndteres af danske politikere, læger, sygehuse og enkeltpersoner, så bør du læse bogen. Er du allerede aktiv abortmodstander, så vil der nok ikke være så meget at hente for dig – andet end motivation til at fortsætte.

Om bogen; Den er absolut værd at læse – for både gifte og singler!

AF ASTRID REUSS SCHMIDT

Det meningsfulde ægteskab

Kathy og Timothy Keller
Credo forlag
335 sider, kr. 299,95

"Gennem ægteskabet åbenbares evangeliets hemmelighed." Denne sætning rummer meget kort essensen af ægteparret Kellers nye bog om det meningsfulde ægteskab.

Tim Keller er kendt for sine bøger og som en af hovedkræfterne bag The Gospel Coalition. Bogen bygger på en række prædikener, som han har holdt i Redeemer Presbyterian Church i New York, hvor han er præst. Et enkelt kapitel, nemlig om kvindens underordning, er skrevet af hans kone, Kathy.

Givende og udfordrende

Det meningsfulde ægteskab er særdeles givende og udfordrende. Den grundlæggende tillid til Bibelen – også i synet på ægteskabet – er bærende for bogen. Og de bibelske principper udfoldes og implementeres i den konkrete hverdag. Dermed er de mange sider nærværende og nemme at læse. Samtidig bekræftes troen på Guds gode mening med vores liv.

Aldrig før er så mange ægteskaber blevet opløst, og aldrig før har så mange valgt at leve som singler. I bogens første kapitel gennemgår forfatterne ægteskabets historie og påviser, hvordan det fra at have været en økonomisk og social institution, hvor ægtefællernes følelsesmæssige og intellektuelle behov var sekundære, har forandret sig til at være et partnerskab, hvor mennesker gifter sig for deres egen skyld og ikke for at opfylde et ansvar over for Gud eller samfundet. "Før drejede ægteskabet

sig om os, nu er det om mig." (s.31). Dermed bliver man alt for idealistisk i sine forventninger til en ægtefælle. "Vi forventer, at sex og romantisk kærlighed skal give os, hvad vi før fik fra troen på Gud"(s.45).

På trods af den dybe desillusionering angående ægteskabet, som præger vores tid, er det forfatterens påstand, at "ægteskabet – det traditionelle, monogame ægteskab – bringer enorme goder af mange slags til alle voksne, og det gælder i endnu højere grad børn og samfundet som helhed" (s.48).

Også for singler

Ud over de gode kapitler om ægteskabet, er der også et afsnit om singletilværelsen. Med henvisning til Første Korinterbrev 7,29-31 siger forfatterne: "Både det at være gift og ikke at være gift er gode forhold at være i. Vi bør hverken være overdrevent glade for at være gift eller overdrevent skuffede over ikke at være det – for Kristus er den eneste ægtefælle, der til fulde kan tilfredsstille os ... Ugifte voksne kan ikke ses som på en eller anden måde mindre færdige eller realiserede personer, for Jesus Kristus, en ugift mand, var det fuldkomne menneske." (s.230).

Det meningsfulde ægteskab er absolut værd at læse – for både gifte og singler!

Om bogen; Den er velskrevet, og bidragene er godt kombineret

AF FLEMMING HARPØTH MØLLER

Søren længe leve!

Flere forfattere

LogosMedia, 2013

132 sider, kr. 149,95

Hvordan introducere Søren Kierkegaard (SK) for det brede publikum anno 2013? Det har redaktionen bag denne bog forsøgt – i anledning af 200-året for SK's fødsel. Resultatet er blevet en lille, velskrevet og veloplagt bog.

Bogen har ikke mindre end 10 skribenter, som hver især beskriver deres personlige møde med SK's forfatterskab og det indtryk, det har gjort på dem. Vidt forskellige mennesker, der deri er blevet udfordret og berørt – intellektuelt, til tro og til inspiration. De mange bidrag gør bogen afvekslende og forfriskende.

Villy Jakobsen lægger ud med en kortfattet og informativ introduktion til SK's liv og forfatterskab. Henrik Højlund skriver om sit personlige forhold til forfatterskabet, om troen og dens skjulthed, og om Søren Kierkegaards tankers aktualitet og relevans for nutidens kirkekamp.

Børge Haahr Andersen fletter på finurlig vis sit eget livsforløb sammen med SK's, og Orla Villekjær udfolder SK's tanker om, hvilken fundamental betydning det har, at Gud blev menneske.

Johannes Krejberg Haahr indfører os i SK's tanker om kærlighedens gerninger, inden Villy Jakobsen (i sit andet bidrag til bogen) skriver om SK's betydning for hans egen udvikling som menneske og som kristen.

Leif Bach Kofoed skriver om sine tanker om at bo nogle få hundrede meter fra – og have sin gang i – den kirke, hvor mindetavlen for SK pryder kirkerummets sydvæg.

Carsten Elmélund Petersen påviser, hvor-

dan SK's livsforløb – og først og fremmest forholdene til faderen og til kæresten, Regine Olsen – er tæt forbundet med temaerne i hans forfatterskab.

Elisabeth Hartman beskriver elegant æstetiker-figuren hos SK og viser dens store relevans (også) for vores tids unge. Jørn Henrik Olsen fokuserer i et blomstrende sprog på SK's bog *Sygdommen Til Døden* og på, hvordan et menneske bliver et "selv", eller rettere: bliver *sig selv*.

De ti taler til SK rundes af med et essay, hvor Leif Andersen giver SK ordet og lader ham tale sine revsende ord om kirken. Essayet er oprindeligt et bidrag til en essay-konkurrence i 1994. Det kan undre en smule, at udgiverne har valgt at afrunde bogen med gammelt stof. Det ændrer dog ikke på bidragets høje kvalitet.

Søren længe leve! er velskrevet, og bidragene er godt kombineret. Både bogens titel og omslag er uhøjtidelig og lystig, ligesom den – i de fleste afsnit – er let at læse. Bogen er værd at læse for den, som har beskæftiget sig med SK før, og et rigtigt godt sted at begynde for nye SK-læsere.

Man får virkelig lyst til mere – mere Søren Kierkegaard!

Udgiver

Luthersk Mission
Industrivænget 40
3400 Hillerød

Lovsyng – med hjerte, mund og hænder!

Lovsangen varer evigt. Alligevel er der forskellige forventninger og holdninger til den fælles lovsang i menigheden.

Harmonerer vores praksis med Bibelens billede af, hvad lovsang (ikke) er?

Har lovsang kun noget med sang og musik at gøre?
Hvordan ønsker vi, at kulturen for fællessang udvikler sig fremover?

lm

LUTHERSK MISSION

budskabet

FORDYBELSE I BIBELSK OG LUTHERSK TRO

ANALYSE AF TIDENS STRØMNINGER

INSPIRATION TIL KRISTENT LIV OG MISSION